

Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op het Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/379);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L 20);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
 - H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
 - H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
 - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
 - H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
 - H91F0 Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis* en *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs de grote rivieren (*Ulmenion minoris*)
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
 - H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)

Artikel 2

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Zwarte Water en Overijsselse Vecht (ged.) als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 24 maart 2000 (N/2000/308; Stcrt. 2000, nr. 65) wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
 - A021 Roerdomp (*Botaurus stellaris*)

- A037 Kleine zwaan (*Cygnus bewickii* (*Cygnus columbianus bewickii*))
 - A119 Porseleinhoen (*Porzana porzana*)
 - A122 Kwartelkoning (*Crex crex*)
 - A197 Zwarte stern (*Chlidonias niger*)
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
- A041 Kolgans (*Anser albifrons*)
 - A050 Smient (*Anas penelope*)
 - A054 Pijlstaart (*Anas acuta*)
 - A056 Slobeend (*Anas clypeata*)
 - A125 Meerkoet (*Fulica atra*)
 - A156 Grutto (*Limosa limosa*)
 - A298 Grote karekiet (*Acrocephalus arundinaceus*)
- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 4

Als onderdeel van het beschermd natuurmonument Kievitsbloementerrein Zwarte Water, zoals aangewezen bij besluit van 1 februari 1977 (NLB/N-22936), komen te vervallen: de in paragraaf 3.5 van de Nota van toelichting van dit besluit bedoelde terreindelen, welke zijn aangegeven op de kaart opgenomen in bijlage A2 bij deze Nota van toelichting

Artikel 5

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
w.g. Sharon A.M. Dijkma
d.d. 4 juli 2013

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het aanwijzingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht waarin opgenomen:

Nota van toelichting bij de aanwijzing van Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede Nota van toelichting bij de wijziging van besluit N/2000/308 tot aanwijzing van Zwarte Water en Overijsselse Vecht (ged.) als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009¹ inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt met dit besluit het besluit tot de aanwijzing van Zwarte Water en Overijsselse Vecht (ged.) als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en is in een appendix aan deze Nota gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht gevormd uit het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

¹ Dit betreft een geconsolideerde versie van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979, inclusief wijzigingen die sindsdien op de Richtlijn van toepassing zijn. Met uitzondering van de bijlagen en verwijzingen is de tekst van de Richtlijn inhoudelijk niet gewijzigd.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Zwarte Water" en onder nummer NL1000005 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio². Het gebied is onder meer aangewezen voor één prioritair habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 24 maart 2000 (N/2000/308) onder de naam "Zwarte Water en Overijsselse Vecht (ged.)" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9902003. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit N/2000/308 is door middel van dit besluit gewijzigd. Uit het Vogelrichtlijnbesluit overgenomen tekstgedelen zijn in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting cursief gezet³.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (landelijk gebiedsnummer 36) omvat derhalve het Vogelrichtlijngebied Zwarte Water en Overijsselse Vecht (ged.) en het Habitatrichtlijngebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht.

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)⁴. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)⁵.

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht ligt in de provincie Overijssel en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.

2.1 Beschermde natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder genoemde natuurmonumenten, voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied⁶.

Een of meerdere terreindelen van het beschermd natuurmonument vallen buiten het Natura 2000-gebied.

Van deze terreindelen vervalt de status van beschermd natuurmonument op grond van artikel 4 van dit besluit. In paragraaf 3.5 van deze Nota van toelichting is hierop een toelichting gegeven.

Het beschermd natuurmonument Kievitsbloemterrein Zwarte Water is aangewezen op 1 februari 1977 (NLB/N-22936; Stcrt. 1977, nr. 98).

Het beschermd natuurmonument Kievitsbloemterreinen langs de Overijsselse Vecht is aangewezen op 9 april 1980 (NLB/N-40428; Stcrt. 1980, nr. 83).

² Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). PB EU 2004, L 387/1.

Laatstelijk vervangen door Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/ 379).

³ De afkorting sbz ("speciale beschermingszone") en de aanduiding "beschermingszone" zijn hierin vervangen door de term "Vogelrichtlijngebied".

⁴ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁶ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

Het Staatsnatuurmonument Kievitsbloemterreinen onder Hasselt en Zwolle is aangewezen op 22 december 1986 (NMF/N 86-7.046; Stcrt. 1987, nr. 2).

Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5).

De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De uiterwaarden Zwarte Water en Vecht betreffen het geheel aan uiterwaarden ten noorden van Zwolle waar de Overijsselse Vecht samenstroomt met het Zwarte Water. Het is een afwisselend en open landschap waar natuur en cultuur met elkaar verweven zijn.

De Vecht is een regenrivier die in Duitsland ontspringt. Het gedeelte van de Vecht dat in dit gebied is opgenomen, kronkelt sterk door het landschap. Een deel van de uiterwaarden wordt soms tot laat in het voorjaar onregelmatig overstroomd. Op de, deels met steenslag beschermde, oevers van de zomerdijk groeit vaak riet, ruigte of wilgenstruweel. De uiterwaarden bestaan uit buitendijkse graslanden, waarin strangen, kolken, rivierduinen en hakhoutbosjes voorkomen. Langs het Zwarte Water komen nattere graslanden voor. Dit gebied herbergt veel kievitbloemgraslanden. Daarnaast komt in het gebied een aantal hardhoutoibosjes voor. Op hoger liggende zandige ruggen en langs en op de dijken komen lokaal goed ontwikkelde glanshaverhoilanden voor. Lokaal zijn abelen-iepenbossen aanwezig. Langs kolken komen vochtige ruigten voor.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht behoort tot het Natura 2000-landschap "Rivierengebied".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁷.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁸.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoeppen van de betrokken vogelsoorten.

Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is aangewezen onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van open water, moerassen met verlandingsstadia en vochtige graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁹

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is op de bijbehorende kaart aangegeven (kaartproductie: 23-05-2013). Op hoofdlijnen is de begrenzing als volgt: het gebied bestaat uit de uiterwaarden van deze twee rivieren vanaf de monding in het Zwarte Meer in het westen tot aan splitsing van deze rivieren ten noorden van Langenholte. Het deelgebied Zwarte Water loopt verder tot de Mandelabrug bij Zwolle. Het deelgebied Overijsselsche Vecht loopt door tot even voorbij de spoorbrug ten noorden van Zwolle. De rivieren zelf behoren tot de begrenzing. Het gebied wordt aan weerszijden van de rivier merendeels begrensd door de winterdijken.

⁷ De begrenzungsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁸ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁹ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

Het deel van het gebied dat onder de Habitatrictlijn wordt aangewezen, begint aan de noordzijde bij het zuidelijk deel van de ringweg bij Cellemuiden, die wordt doorgetrokken naar de Sluizerdijk en loopt dan naar het zuiden en oosten toe tot de reeds genoemd eindpunten. Het Vogelrichtlijngebied begint bij de monding in het Zwarte Meer en loopt langs de Overijsselse Vecht tot de brug van de A28 en langs het Zwarte Water tot de Mandelabrug in Zwolle.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 1460 ha. Het Habitatrictlijngebied heeft een omvang van ongeveer 1080 ha en het Vogelrichtlijngebied heeft een omvang van ongeveer 1390 ha. De voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragraaf 2.2) hebben een omvang van ongeveer 240 ha. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4). Voor de exacte oppervlakten wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd¹⁰:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van de beschermde natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Vogel- en Habitatrictlijngebied vallen (zie paragraaf 3.5 voor afwijking op deze beleidsregel).
- Onlogische verschillen (<25 ha) tussen Vogel- en Habitatrictlijngebieden zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden. Dit betreft enkele binnendijsks gelegen bospercelen die deel uitmaken van het Habitatrictlijngebied (voorkomen van Droge hardhoutooibossen (91F0)), maar niet van het Vogelrichtlijngebied (in totaal 3,5 ha) (zie bijlage A).
- Conform de (tekstueel beschreven) grens van het Vogelrichtlijngebied is de grens op de kaart zoveel mogelijk op de dijkvoet gelegd (onderkant talud aan de rivierzijde, vaak min of meer samenvallend eigendomsgrens Waterschap). Uitzonderingen op deze algemene regel zijn met name veroorzaakt door: (a) aanwezigheid van habitattypen (nog geen rekening gehouden met eventuele toevoeging van habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver (H6510A) dat vaak op dijktaaluds aanwezig is); (b) grens van de (voormalige) beschermde natuurmonumenten en (c) beheersituatie (dijk is onderdeel van het eigendom van Landschap Overijssel of Staatsbosbeheer). (°)
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving¹¹, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op twee plaatsen aangepast:

- Langs de Overijsselse Vecht zijn ten oosten van de spoorlijn enkele percelen van Landschap Overijssel en Staatsbosbeheer toegevoegd wegens de aanwezigheid of ontwikkeling van kievitbloemhooilanden (behorende tot het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *grote vossenstaart* (H6510B) (inclusief aangrenzende rivier 13 ha). (°)
- Ten westen van de in het voorgaande punt omschreven percelen (aan de andere zijde van de spoorlijn) zijn aan de noordkant van de rivier enkele agrarische percelen verwijderd waar geen actuele waarden aanwezig zijn. Dit betreft merendeels bouwland (in totaal tussen rijksweg A28 en spoorlijn verkleining met 19 ha). (°)

¹⁰ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

¹¹ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

3.5 Intrekking deel beschermd natuurmonument

Een of meerdere terreindelen van het beschermd natuurmonument Kievitsbloementerrein Zwarte Water zijn gelegen buiten het Natura 2000-gebied (zie ook paragraaf 2.1)

Dit betreft terreindelen bestaande uit bebouwing, erven en tuinen aan de Gennerdijk (Hasselt) zoals aangeduid op de detailkaarten die zijn opgenomen in bijlage A2 van deze Nota van toelichting. De totale omvang van bedoelde terreindelen bedraagt ca. 0,05 ha. Deze terreindelen herbergen geen waarden die zijn aan te merken als natuurschoon of die van natuurwetenschappelijke betekenis zijn zoals bedoeld in de genoemde aanwijzing tot beschermd natuurmonument. Om deze reden is de aanwijzing tot beschermd natuurmonument van de in bijlage A2 aangeduide terreindelen op grond van artikel 15 van de Natuurbeschermingswet 1998 ingetrokken.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen¹². Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde Natura 2000-waarden is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elke Natura 2000-waarde waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I¹³)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting¹⁰.

- H3150** Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
Verkorte naam Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
- H6120** *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem (°)
Verkorte naam Stroomdalgraslanden
- H6410** Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*) (°)
Verkorte naam Blauwgraslanden
- H6430** Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
Verkorte naam Ruigten en zomen
 betreft het subtype:
H6430A Ruigten en zomen (*moerasspirea*)
- H6510** Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
Verkorte naam Glanshaver- en vossenstaartheooilanden
 betreft de subtypen:
H6510A Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (*glanshaver*) (°)
H6510B Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (*grote vossenstaart*)

¹² Prioritaire habitattypen en habitatoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹³ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

H91FO Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis* en *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs de grote rivieren (*Ulmenion minoris*)
Verkorte naam Droge hardhoutoibossen

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II¹³)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting¹⁰.

H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)

4.2.3 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A021 Roerdomp (*Botaurus stellaris*)
A037 Kleine zwaan (*Cygnus bewickii* (*Cygnus columbianus bewickii*))
A119 Porseleinhoen (*Porzana porzana*)
A122 Kwartelkoning (*Crex crex*)
A197 Zwarte stern (*Chlidonias niger*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A041 Kolgans (*Anser albifrons*)
A050 Smient (*Anas penelope*)
A054 Pijlstaart (*Anas acuta*)
A056 Slobeend (*Anas clypeata*)
A125 Meerkoet (*Fulica atra*)
A156 Grutto (*Limosa limosa*)
A298 Grote karekiet (*Acrocephalus arundinaceus*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting¹⁰.

4.3 Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹² geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁴. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met

¹⁴ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁵. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitattype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H6510B	3	3	ca. 400	A2 (30-50%)	B2 (6-15%)	ja
H91F0	5	4	ca. 75	B2 (6-15%)	B1 (2-6%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitattype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitattype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitattype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitattype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitattype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹² geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁶. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁵. Er zijn geen habitattoorten waarvoor Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht aan de selectiecriteria voldoet.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het gebied herbergt een van de grootste populaties aan wilde kievitsbloemen, behorende tot het habitattype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *grote vossenstaart* (H6510B) in Europa. Het habitattype komt verspreid over het gehele gebied voor. Aan het Zwarte Water, ten noorden van Hasselt, is naast de naamgevende wilde kievitsbloem, gulden boterbloem een van de opvallendste soorten in deze hooilanden. Plaatselijk komt op dijken, kaden en op kleine zandopduikingen glanshaverhooiland (H6510A) voor. Het habitattype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) komt verspreid voor in het gebied. De begroeiing bestaat voornamelijk uit de associatie van witte waterlelie en gele plomp. Bij Berkumerkolk, ten noordoosten van Zwolle, bevindt zich een stukje stroomdalgrasland (H6120) met verschillende soorten vetkruid. Er komt een kleine oppervlakte blauwgrasland (H6410) voor bij Vetkamp ten noorden van Hasselt. Het habitattype ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) komt sporadisch in het gebied voor, met name langs de Overijsselsche Vecht. Langs de Zijkolk bij Huis Den Doorn wordt een oud hakhoutbosje aangetroffen met zomereik, gladde iep en es (abelen-iepenbos), behorend tot het zeer zeldzame habitattype droge hardhoutoibossen (H91F0). Verder komt het habitattype in minder ontwikkelde vorm voor langs de dijkhelling bij Haerst. Het betreft een van de weinige voorbeelden van dit habitattype in ons land.

¹⁵ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹⁶ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeeprink (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

De Kop van Overijssel is onderdeel van het hoofdverspreidingsgebied van de bittervoorn. Met de huidige gegevens wordt aangenomen dat de soort verspreid voorkomt in sloten, weteringen en kolken. De kleine modderkruiper (H1149) komt in dit gebied verspreid aan de randen van het gebied voor, in zowel Zwarte Water, Overijsselsche Vecht als diverse zijwateren.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitatypes en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitatypes en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B.4 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per Natura 2000-waarde.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁷ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitatypes en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitatypes en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitatypes en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitatypes en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

¹⁷ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden komt verspreid in het gebied voor. Wegens de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding wordt uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit nagestreefd.

H6120 *Stroomdalgraslanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting In het gebied komt een kleine oppervlakte van het habitatype stroomdalgraslanden voor. De graslanden zijn doorgaans goed ontwikkeld.

H6410 Blauwgraslanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype blauwgraslanden komt met een beperkte oppervlakte voor in het gebied. De kwaliteit ervan is over het geheel genomen matig.

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A).

Toelichting Het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) komt sporadisch in het gebied voor, met name langs de Overijsselse Vecht, maar ook langs het Zwarte Water. Het habitatype heeft doorgaans een goede kwaliteit.

H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *grote vossenstaart* (subtype B).

Toelichting Het betreft hier één van de topgebieden in Europa voor kievitsbloemhooilanden (behorend tot subtype B). Uitbreiding van dit subtype is goed mogelijk in het gebied en wordt nagestreefd wegens het landelijke doel voor dit habitatype. Er zijn plaatselijk ook glanshaverhooilanden aanwezig (subtype A). Deze zijn meestal omgeven door vochtig hooilanden, welke doorgaans kievitsbloemhooilanden (subtype B) of dotterbloemhooilanden betreffen.

H91F0 Droge hardhoutoibossen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied is één van de weinige Natura 2000-gebieden waar het uiterst zeldzame habitatype droge hardhoutoibossen voorkomt. Het type komt nu versnipperd in het gebied voor, maar heeft een goede kwaliteit (met onder meer veel bolgewassen in de ondergroei); oppervlaktevergroting kan leiden tot verdere kwaliteitsverbetering in de vorm van hogere soortenrijkdom en meer robuustheid van de bossen.

5.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1134 Bittervoorn

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De Kop van Overijssel maakt deel uit van het hoofdverspreidingsgebied van de bittervoorn. De sloten, weteringen en kolken in het gebied behoren tot het leefgebied van de soort.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De kleine modderkruiper verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De soort komt in Nederland algemeen en wijdverspreid voor. De kleine modderkruiper komt in dit gebied verspreid aan de randen van het gebied voor, in zowel Zwarte water, Overijsselsche Vecht als diverse zijwateren.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 Roerdomp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1 broedpaar (territorium).

Toelichting Van oudsher is de roerdomp een regelmatige broedvogel van rietmoerassen met in de jaren tachtig nog circa 5 territoria. Eind jaren negentig is de soort als broedvogel nagenoeg verdwenen. Vanuit aangrenzende gebieden (Zwarte Meer, De Wieden) is herkolonisatie aannemelijk. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Noordwest-Overijssel ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting Van oudsher is het porseleinhoen een regelmatige broedvogel van open moeras en geïnuundeerde graslanden met een enkel paartje in dit gebied. De aantallen porseleinhoenders kunnen sterk oplopen bij gunstige plas-dras situaties in mei en juni. Het aantal in het doel heeft betrekking op gunstige jaren (bijvoorbeeld in 1983 zijn 13 roepende mannetjes waargenomen). In de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren op slechts 2 geschat. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Noordwest-Overijssel ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A122 Kwartelkoning

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting Begin vorige eeuw was de kwartelkoning een relatief algemene broedvogel in vochtige kruidenvegetaties, waarna de stand snel afnam. Langs het Zwarte Water is de soort vermoedelijk altijd min of meer jaarlijks als broedvogel aanwezig gebleven. In de jaren negentig heeft er een opleving plaatsgevonden, conform de landelijke tendens (3-6 paren in de periode 1998-2002; maximaal 6 in 2001). In de periode 1999-2003 waren gemiddeld 5 broedparen aanwezig. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Noordwest-Overijssel ten behoeve van één of meerdere regionale sleutelpopulaties.

A197 Zwarte stern

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.

Toelichting In de eerste helft van de vorige eeuw was de zwarte stern een talrijke broedvogel van vegetaties van drijvende waterplanten (met name krabbenscheer) in dit gebied. Daarna heeft er een afname plaatsgevonden tot een tiental paren (10 paar in 1983). Sindsdien weet de soort zich te handhaven in aantallen tussen de 38 en 90 paren. In de periode 1999-2003 bedroeg het aantal paren jaarlijks tussen de 38 en 58. De nestplaatsen bevinden zich tegenwoordig vaak op uitgelegde rietmatjes en vlotjes. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A298 Grote karekiet

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2 paren.

Toelichting In de eerste helft van de vorige eeuw was de grote karekiet een talrijke broedvogel in dit gebied. Daarna heeft een afname plaatsgevonden tot enkele paren (5 paren in 1984). In 2000 was nog slechts 1 broedpaar aanwezig. Essentieel voor de soort zijn rietmoerassen met vitaal riet en overjarig waterriet. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de historische potentie van dit gebied wordt herstel van de populatie nagestreefd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Noordwest-Overijssel ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine zwanen waren in de periode 1993-1997 van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn van jaar op jaar sterk fluctuerend maar recent relatief laag. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.100 vogels (seizoensgemiddelde). Enige achteruitgang in omvang foerageergebied ten gunste van habitattypen glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *grote vossenstaart* (H6510B) of droge hardhoutooibossen (H91F0) is toegestaan.

Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied. Tot begin jaren negentig was er sprake van lage aantallen, daarna is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 570 vogels (seizoensgemiddelde). Enige achteruitgang in omvang foerageergebied ten gunste van habitattypen glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *grote vossenstaart* (H6510B) of droge hardhoutooibossen (H91F0) is toegestaan.

Toelichting Het gebied heeft voor de smient met name een functie als slaapplek en als foerageergebied. Aantallen zijn in de jaren tachtig sterk toegenomen, maar sinds het begin van de jaren negentig min of meer stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de pijlstaart met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn van jaar tot jaar sterk fluctuerend, maar er is sprake van een positieve tendens. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de slobeend met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn van jaar tot jaar sterk fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 320 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds 1996 afgenomen, net als elders in het rivierengebied, waarschijnlijk in samenhang met een toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grutto met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. Aantallen zijn van jaar op jaar fluctuerend, met recent minder vaak hoge aantallen. Behoud van de huidige situatie is voldoende daar de oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de omstandigheden voor broedvogels.

5.7 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

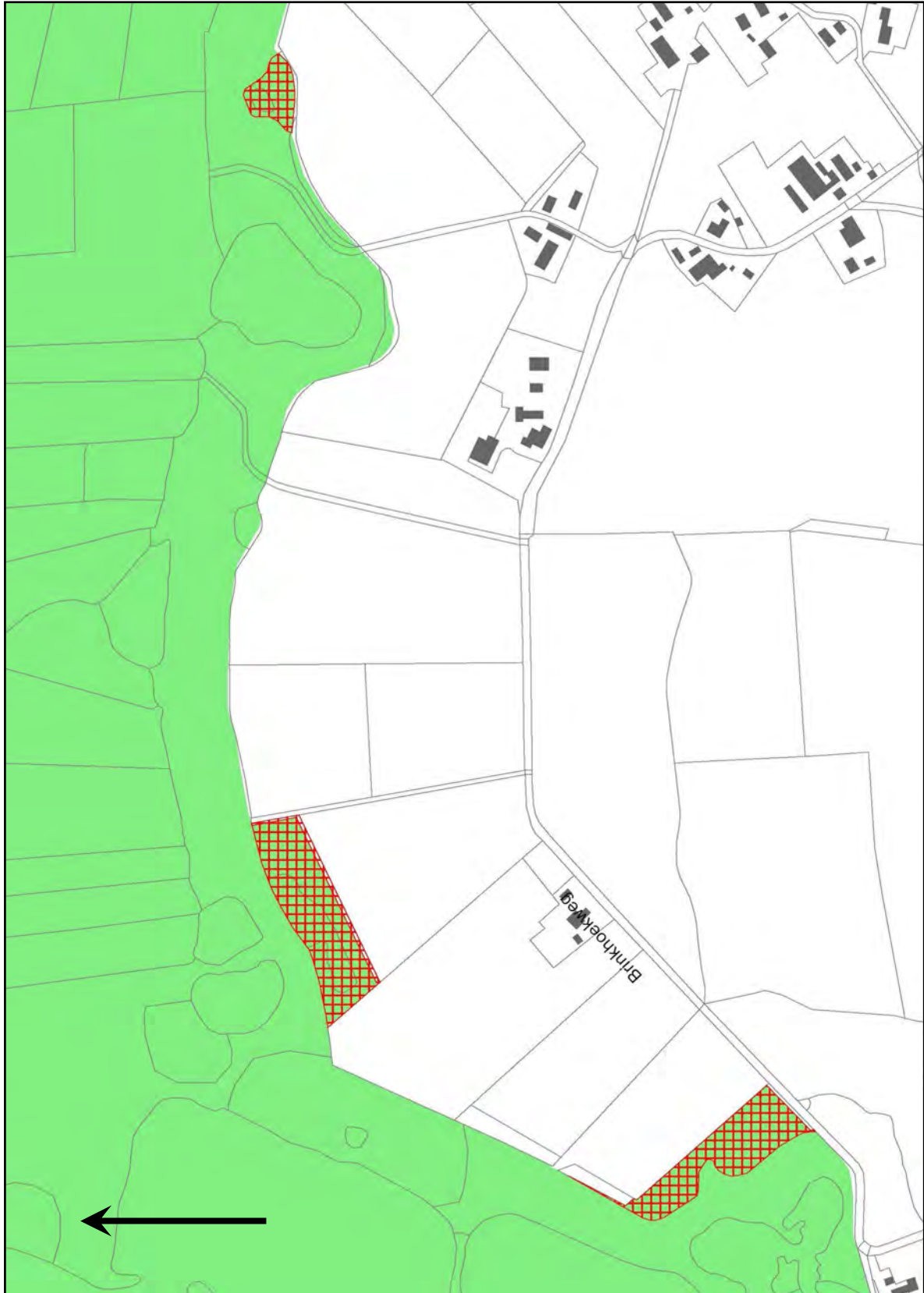
Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermde natuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Grenswijziging Vogelrichtlijngebied

Uitbreiding binnendijsks gelegen bosjes (gerasterd) Vogelrichtlijngebied Zwarte Water en Vecht.

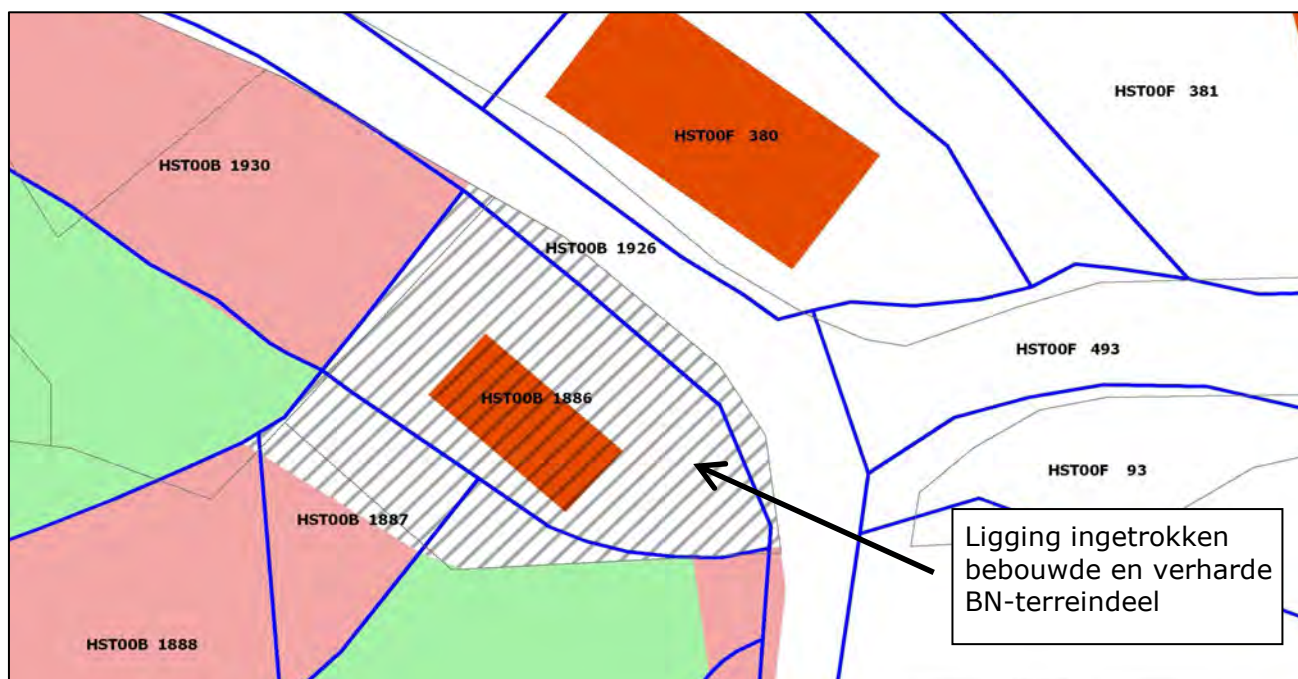
Uitbreiding binnendijks gelegen bosjes (gerasterd) Vogelrichtlijngebied Zwarte Water en Vecht

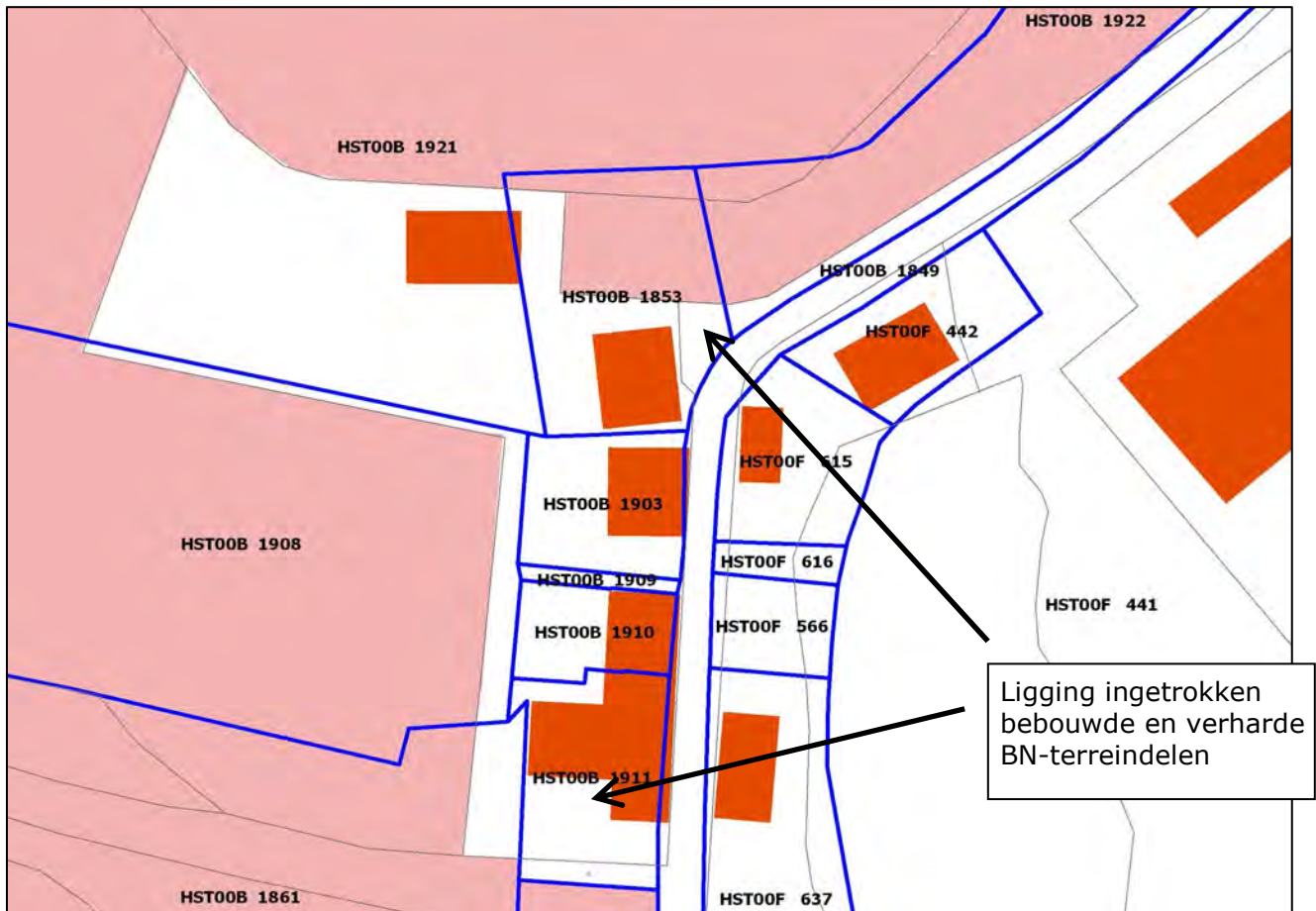

Intrekking terreindelen beschermd natuurmonument

Aanduiding plekken waar terreindelen die volgens de kaart deel uitmaken van het beschermd natuurmonument Kievitsbloementerrein Zwarte Water, zijn ingetrokken als onderdeel van het betreffende beschermd natuurmonument

Blaue lijnen zijn kadastrale lijnen, de nummers zijn kadastrale perceelnummers

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
- B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Er zijn stroomdalgraslanden aanwezig bij Berkumerkolk, ten noordoosten van Zwolle.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype blauwgraslanden (H6410). Er komt een kleine oppervlakte van dit habitatype voor ten noorden van Hasselt.
- In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor subtype A (*glanshaver*) van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510). Subtype A komt verspreid over het gebied voor, vaak omgeven door kievitbloemhooilanden (subtype B) of dotterbloemhooilanden.

B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)¹⁸. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)¹⁹. Een gebied wordt slechts aangewezen voor soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)²⁰ waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Geen wijzigingen.

¹⁸ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON-informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹⁹ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

²⁰ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elke Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H6510B – Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart			
Landelijke oppervlakte ca. 400 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	A2 (30-50%)	Provincie Overijssel 2009
038	Uiterwaarden IJssel	A1 (15-30%)	Provincie Gelderland 2009
112	Biesbosch	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 1995 & 2003
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	B2 (R, 6-15%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2013

- (a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het subtype.

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het subtype grote vossenstaart van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden drie gebieden geselecteerd: Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036)²¹, Biesbosch (112) en Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein (104)²². Verreweg de grootste oppervlakte van dit subtype in de vorm van kievitsbloemhooiland is te vinden in Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, gevolgd door Scherenwelle bij Kampen (onderdeel van Uiterwaarden IJssel (038)). Van grote ecologische betekenis is verder het voorkomen van het weidekervelhooiland dat nog maar op één plek in Nederland over een behoorlijke oppervlakte goed is ontwikkeld: Hengstpolder in de Biesbosch. Uit het oogpunt van geografische spreiding kan het gebied Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek (132) nog worden toegevoegd.

H91F0 – Droge hardhoutoibossen			
Landelijke oppervlakte ca. 75 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
038	Uiterwaarden IJssel	A3 (50-75%)	Provincie Gelderland 2009
067	Gelderse Poort	B2 (6-15%)	Provincie Gelderland 2009
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	B2 (6-15%)	Provincie Overijssel 2009
143	Zeldersche Driessen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013

²¹ Destijds bekend als Zwarte Water.

²² Destijds bekend als Polder Stein.

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn de drie volgende gebieden voor dit habitatype geselecteerd: Uiterwaarden IJssel (038)²³, Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036)²¹ en Gelderse Poort (067). Dit habitatype is gebonden aan de oevers van rivieren en komt slechts zeer beperkt in Nederland voor. Het habitatype is vooral aanwezig op enkele plekken langs de IJssel (Uiterwaarden IJssel) met als belangrijkste plek het Zalkerbos (in totaal ruim 20 ha), en in Gelderse Poort (Colenbranderbos). In het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht komt het habitatype op enkele plekken voor met goede kwaliteit (onder andere met slangenlook en kievitsbloem). Volgens de huidige inzichten kan hieraan Zeldersche Driessen (143) nog worden toegevoegd.

B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling²⁴ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van de betreffende Natura 2000-waarde vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-waarden die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor de betreffende Natura 2000-waarde, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen. Deze zijn in de tabellen opgenomen omdat ze nog in de vigerende besluiten staan vermeld. Deze doelen zullen niet langer in aanwijzingsbesluiten worden opgenomen (zie bijlage C, paragraaf 4.1). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1 Habitatrictlijn: habitattypen

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

²³ Destijds bekend als IJsseluiterwaarden.

²⁴ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit ^x
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In Olde Maten & Veerslootslanden (037) zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit al in voldoende mate in andere gebieden in Noordwest-Overijssel (De Wieden (035) en Weerribben (034)) kan worden gerealiseerd. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er nagenoeg geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of de potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren gering is, bijvoorbeeld in Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Alde Feanen (013) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

H6120 – *Stroomdalgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	A1 ^a	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	verbetering	A2 ^a	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
141	Oeffelter Meent	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

(a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrictlijn gedeelte en het Vogelrichtlijn gedeelte gecombineerd.

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte stroomdalgraslanden komt voor binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype stroomdalgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De meeste gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. Enkele wijken echter af. De instandhoudingsdoelstelling voor Uiterwaarden Waal (068) wijkt op het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling. Het gedeelte dat is aangewezen onder de Habitatrichtlijn is te klein om uitbreiding te bewerkstelligen zonder dat dit ten koste gaat van de andere instandhoudingsdoelstellingen in het gebied. In de Biesbosch (112) wijkt de doelstelling op het aspect kwaliteit af van de landelijke doelstelling. Het gebied herbergt reeds een aanzienlijk areaal van goede kwaliteit. De doelstelling voor Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem (071) wijkt af van de landelijke doelstelling, omdat er reeds goede kwaliteit aanwezig is en uitbreiding slechts beperkt mogelijk is in vergelijking tot elders in het rivierengebied. Voor Maasduinen (145) geldt een behoudsdoelstelling omdat er weinig mogelijkheden zijn om natuurlijke dynamiek meer ruimte te bieden.

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit

105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het habitattypen blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig"²⁵. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitattypen. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattypen kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattypen.

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^a	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oosterlijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.

De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

²⁵ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H6510A – Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
141	Oeffelter Meent	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver (subtype A) bevindt ruim een derde van het landelijk areaal zich in Natura 2000-gebieden. Goede kwaliteit en vlakdekkende vegetaties zijn vooral aanwezig in de uiterwaarden, die voor een belangrijk deel in het Natura 2000-netwerk zijn opgenomen. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In het gebied Uiterwaarden Neder-Rijn (066) wordt op het aspect kwaliteit van de landelijke doelstelling afgeweken. In dit gebied is de kwaliteit reeds goed en behoud is daarom voldoende. De doelstellingen van de Biesbosch (112) en Bemelerberg & Schiepersberg (156) wijken op het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling. In de Biesbosch komt het habitatype reeds over een aanzienlijke oppervlakte voor, behoud is hier derhalve voldoende. Van Bemelerberg & Schiepersberg is ingeschat dat in dit gebied weinig ruimte is voor uitbreiding.

H6510B – Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	behoud	A2	conform ontwerp
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit

Meer dan 75% van de landelijke oppervlakte van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart (subtype B) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke doelstelling. De doelstellingen van de gebieden Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) en Biesbosch (112) wijken op het aspect kwaliteit af van de landelijke doelstelling, omdat het habitatype in deze gebieden reeds in bijzondere kwaliteit voorkomt. Behoud van de huidige kwaliteit is derhalve voldoende.

H91F0 – Droge hardhoutoibossen						
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp	
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	A2 ^a	ontwerpbesluit	
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>		<i>ontwerpbesluit</i>	
066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>ontwerpbesluit</i>	
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit	
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit	

(a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijn gedeelte en het Vogelrichtlijn gedeelte gecombineerd.

Ongeveer drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge hardhoutoibossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling, met uitzondering van Zeldersche Driessen (143). In dit gebied is slechts een kleine oppervlakte aanwezig waardoor, gezien het geringe belang van dit gebied voor het type, een behoudsdoelstelling is geformuleerd.

B.4.2 Habitatrictlijn: soorten

H1134 – Bittervoorn						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud ^a	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ^b	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

136	Leenderbos, Grote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

- (a) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (H3260A), is toegestaan²⁶.
- (b) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatypen schorren en zilte graslanden (H1330) of ruigten en zomen (H6430) is toegestaan²⁶.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H1149 – Kleine modderkruiper					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
065	Binnenveld	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ^a	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

²⁶ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

- (a) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitattypen schorren en zilte graslanden (H1330) of ruigten en zomen (H6430) is toegestaan²⁶.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

B.4.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 – Roerdomp						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	6	C	aanwijzingsbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	14 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	1	C	doel aangepast ^a
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	7(↑)	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
092	Ijperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	17	B2	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit

- (a) De doelstelling is aangepast van "uitbreiding omvang en/ of verbetering kwaliteit" in "behoud omvang en kwaliteit", omdat het aantal van 1 broedpaar neerkomt op behoud van de draagkracht in de periode 1999-2003 en er geen ruimte is voor verdere verbetering of uitbreiding van het leefgebied.

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten leefgebied en populatie als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "uitbreiding omvang en

verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren (territoria)". De doelstelling is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)²⁷.

Bij de roerdomp is het streven tenminste de gewenste minimumpopulatie voor Nederland te herstellen²⁸. Dit betekent dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. Een aantal gebiedsdoelstellingen wijkt af van de landelijke doelstelling. In deze gebieden wordt een behoudopgave beoogd. In de gebieden Duinen Schiermonnikoog (006), Deelen (014) en Zuidlaardermeergebied (020) wordt met behoud van het leefgebied herstel (Duinen Schiermonnikoog) of een kleine uitbreiding van de populatie nagestreefd. De gebieden Duinen en Lage Land Texel (002) en Duinen Ameland (005) bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden. Het gebied Lauwersmeer (008) wijkt af omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. Het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) biedt geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte aanwezigheid van rietmoerassen. Voor het gebied Oostvaardersplassen (078) is voor behoud van de populatie en het leefgebied gekozen, omdat de populaties de laatste jaren reeds sterk toegenomen zijn.

A119 – Porseleinhoen						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	4	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	15	B2	aanwijzingsbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	4 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	1 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	15 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	15	B2	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	15 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	19	B2	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	10 (↑)	C	conform ontwerp
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	18 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	4 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	8	B1	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	9 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	1	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

²⁷ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

²⁸ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

140	Groote Peel	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
------------	-------------	-------------	-------------	-------	---	--------------------

De landelijke staat van instandhouding van het porseleinhoen is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling is dan ook gericht op uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 400 paren. De aantallen van het porseleinhoen vertonen jaarlijks grote schommelingen als gevolg van weersomstandigheden zodat een doelstelling op basis van het gemiddelde niet doelmatig is. Er is daarom gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren, de jaren waarin in het late voorjaar sprake is van hoge waterstanden in het leefgebied, wat de belangrijkste voorwaarde is om tot broeden over te gaan. De herstelopgave volgt het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)²⁹. Er zijn voor het porseleinhoen extra inspanningen nodig om de gewenste landelijke minimumpopulatie te bereiken³⁰. Er is een beleidskeuze gemaakt om strategisch te lokaliseren door de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere het porseleinhoen te leggen in het landschap Meren en Moerassen, waaronder het gebied IJsselmeer (072). Daarnaast liggen er potenties in het rivierengebied. Behoud wordt nagestreefd in die gebieden waar de historische potentie niet meer haalbaar is, waar de lokale populatietrend stabiel of toenemend is zodat behoud van het leefgebied voldoende is, of waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten. De gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Ameland (005) bieden onvoldoende potentie voor verdere verbetering van het leefgebied en de daarmee samenhangende populatieontwikkeling. In het gebied Boezems Kinderdijk (106) is de lokale populatietrend stabiel. In het gebied Lauwersmeer (008) is de lokale populatietrend toenemend. Van de gebieden Groote Wielen (009), Sneekermeergebied (012), Leekstermeergebied (019) en Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) zijn onvoldoende trendgegevens beschikbaar. Voor Groote Wielen, Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Sneekermeergebied, Leekstermeergebied en Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is ingeschat dat het behoud van het leefgebied voldoende is voor een (kleine) toename van de populatie.

A122 – Kwartelkoning						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	13 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	5	C	conform ontwerp
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	60 (↑)	B2	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kwartelkoning is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hier gedeeltelijk op aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren". De matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied wordt vooral veroorzaakt door de ongunstige situatie in landbouwgebieden, waar de soort sterk van het maaibeheer afhankelijk is³¹. Ondanks dat de landelijke doelstelling op behoud van de kwaliteit en de omvang van het leefgebied en de populatie is gericht, zijn voor meerdere gebieden herstelopgaven voor het leefgebied en/of de populatie gesteld. Eén van de belangrijkste aanleidingen daarvoor is het verlies van broedgebied in de akkerbouwgebieden van het Oldambt (provincie Groningen). Dit gebied is momenteel één van de belangrijkste broedgebieden van

²⁹ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr.47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

³⁰ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1 Landelijke doelen broedvogels ("gemaakte keuze").

³¹ Zie ook Natura 2000 profielendocument (2008): Kwartelkoning (A122).

Nederland, maar gelet op het agrarische karakter van het Oldambt zijn de mogelijkheden voor duurzame bescherming van de kwartelkoning hier beperkt³¹. Om te compenseren voor eventueel verlies van broedgebied wordt in enkele Natura 2000-gebieden ingezet op uitbreiding en/of verbetering van het leefgebied en/of herstel van de populatie. In de gebieden Sneekermeergebied (012) en Leekstermeergebied (019) wordt met behoud van het leefgebied een klein herstel van de populatie nagestreefd.

A197 – Zwarte stern						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	60 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	200 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	60 (↑)	B1	conform ontwerp
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	50 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	150 (↑)	B2	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
083	Botshol	uitbreiding	verbetering	15 (↑)	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	35 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	80 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	40 (↑)	B1	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de zwarte stern is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". Landelijk is een herstelopgave geformuleerd: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 2.000 paren". Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit hierop aan.

A298 – Grote karekiet						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	2 (↑)	C	conform ontwerp
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	50	A1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de grote karekiet is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 500 paren". In het gebied Oostvaardersplassen (078) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken. In de Oostvaardersplassen wordt met behoud van het leefgebied een kleine uitbreiding van de populatie verwacht.

B.4.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijkse tellingen, worden als volgt berekend³²:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

Niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	Relatieve bijdrage*	Besluit
A037 Kleine zwaan ^(a)	29	4.820	4	f, C	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{(d);(e)}	36	218.300	2.100	f, C	conform ontwerp
A050 Smient ^{(d);(e)}	45	258.200	570	sf, C	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^(b)	25	7.850	20	f, C	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{(d);(f)}	38	5.750	10	f, C	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{(d);(f)}	23	89.700	320	f, C	conform ontwerp
A156 Grutto ^(c)	23	6.000	80	sf, C	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (of seizoensmaximum of seizoensgemiddelde).

- (a) Kleine zwaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (b) Pijlstaart: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (c) Grutto: de grutto heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien deze opgave niet te realiseren is binnen het Natura 2000-netwerk is in alle gebieden een behoudsopgave voor de grutto geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (d) Kolgans, smient, slobeend en meerkoet: de staat van instandhouding van de soort is beoordeeld als "gunstig".³³
- (e) Kolgans en smient: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- (f) Slobeend en meerkoet: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.

³² Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

³³ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Op basis van de stabiele trend in de afgelopen 3 decennia is er geen sprake van een ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie. Zie het Natura 2000 profielendocument (2008).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is destijds besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord³⁴ is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht zijn 61 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

³⁴ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "beschermingsstatus". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de beoordeling van de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijnen voorschrijven. Door doelstellingen op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen en dus ook voor die soorten en habitattypen waarvoor het gebied niet is geselecteerd, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006³⁵ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden is, met uitzondering van twee gebieden³⁶, in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek³⁷ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren³⁸ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van alle Vogelrichtlijngebieden al rechtens vaststaat. Het Vogelrichtlijngebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Stappen in het selectieproces van Habitatrichtlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)³⁹ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

³⁵ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³⁶ De gebieden Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Abtskolk & De Putten (162) zijn in resp. 2013 en 2010 als Vogelrichtlijngebied aangewezen.

³⁷ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

³⁸ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

³⁹ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrichtlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden. Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% is over het algemeen voldoende dekking.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie goedgekeurd (zie hoofdstuk 2). Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)⁴⁰ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002

⁴⁰ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)⁴¹ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrictlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen. De aanmelding vindt uitsluitend op ecologische gronden plaats. Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrictlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitattypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitattypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen of de soorten waarvoor het gebied is geselecteerd geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. Op het standaardgegevensformulier dat naar de Europese Commissie gaat moeten alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens moeten geregeld worden geactualiseerd. Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo

⁴¹ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrictlijn genoemde habitattypen en soorten en de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Insprekers hebben aangegeven dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur: delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook hoofdstuk 2 over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden" hierna).

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)⁴² uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is.

⁴² Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

- Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrichtlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen zijn overlappende Vogel- en Habitatrichtlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij is ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie⁴³ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

⁴³ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrichtlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrichtlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht. Nieuwe natuur is meebegrensd indien (in geval van een Habitatrichtlijngebied) één van de volgende situaties van toepassing is:

1. wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied (de natuurwaarden zijn al aanwezig of zullen conform vastgestelde plannen worden ontwikkeld). Het betreffende natuurdoel dient uiteraard invulling te geven aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
2. wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij verwerving van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur (zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord). De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria. Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringsgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: "(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend."

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitend over wat precies onder het begrip "(jacht)havens" moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"⁴⁴.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinstallaties en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker is van mening dat enkele van diens percelen niet mogen worden meebegrensd omdat dit de uitbreiding van diens jachthaven zal frustreren.

De zienswijze is niet overgenomen. De percelen zijn een onderdeel van het Vogelrichtlijngebied dat in maart 2000 is aangewezen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering van bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een kennelijke begrenzingsfout. Dat is hier niet het geval. Een initiatief om de jachthaven uit te breiden dient een vergunningen procedure volgens de Natuurbeschermingswet te doorlopen.

Een inspreker verzoekt om het Natura 2000-gebied uit te breiden ter hoogte van de Agnietenplas en Amichem door het te verbreden vanaf de Vecht. Tevens verzoekt de inspreker om het gebied ten zuiden van

⁴⁴ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

de Mastenbroekerbrug tot aan de A28 binnen de begrenzing op te nemen in verband met een (beperkte) functie in natuurbehoud.

De zienswijze is niet overgenomen. Het deelgebied van en rond de Agnietenplas is vooral recreatief ingericht en kent een intensief gebruik. Om die reden voldoet dit gebied niet aan de eisen voor begrenzing. Dit deelgebied bevat geen habitattypen en is ook geen deel van het leefgebied van soorten.

Het deelgebied rond Amichem bevat veel bebouwing en is sterk versnipperd. Ook dit deelgebied draagt niet bij aan de instandhoudingsdoelen.

Het deelgebied ten zuiden van de Mastenbroekerbrug bevat in het geheel geen natuurwaarden. Het is een watergebied in de bebouwde kom van Zwolle. Het deelgebied draagt niet bij aan de instandhoudingsdoelen.

Een inspreker is van mening dat in de actuele situatie de in het ontwerp-aanwijzingsbesluit genoemde habitattypen en soorten niet of nauwelijks in het gebied voorkomen. Zo ook in het gebied aan de Overijsselse Vecht tussen de A28 en Langenholte waar het bedrijf van de inspreker ligt. De inspreker verzoekt daarom om dit gebied, evenals alle andere gebieden waar geen habitattypen en soorten voorkomen, niet mee te begrenzen.

De zienswijze is niet overgenomen. Het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510B) komt in enkele percelen in het gebied voor, waarvoor het doel is "uitbreiding oppervlakte". Niet alle genoemde habitattypen, habitatoorten en vogelsoorten, die in het aanwijzingsbesluit genoemd worden, hoeven in het door inspreker genoemde gebied voor te komen. Voorts kunnen ook gebiedsdelen meebegrensd worden waar andere natuurwaarden voorkomen, voor zover dit nodig is voor de instandhouding van soorten en habitats waarvoor het gebied is aangewezen.

Een inspreker geeft aan dat het Natura 2000-gebied ten onrechte nieuwe natuur en gebieden buiten de EHS omvat. De inspreker geeft aan dat het daarbij ten minste gaat om een groot deel van de uiterwaarden van het Zwarte Water tussen Cellemuiden en Hasselt, bij Genne-Overwaters en boven Langenholte en langs de Vecht vanaf de Agnietenplas stroomopwaarts tot en met de spoorbrug Zwolle-Meppel. Met de betrokken overheden is volgens de inspreker afgesproken dat nieuwe natuur alleen kan worden ontwikkeld op basis van vrijwilligheid en dat van deze nieuwe natuur geen beperkende werking mag uitgaan naar omliggende landbouwbedrijven. De inspreker verzoekt derhalve deze gebieden buiten het aanwijzingsbesluit te laten.

De zienswijze is niet overgenomen. Het streven is weliswaar om Natura 2000-aanwijzingen zoveel mogelijk binnen de EHS te doen. Voor Natura 2000-aanwijzingen zijn echter alleen ecologische criteria richtinggevend, waardoor ook gebieden buiten de EHS kunnen worden aangewezen. Nieuwe natuur is begrensd, voor zover die noodzakelijk wordt geacht om doelen te realiseren van habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn en van leefgebieden van soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn en van bijlagen I en II van de Vogelrichtlijn.

Een inspreker verzoekt om het Natura 2000-gebied ten zuidoosten van de spoorlijn Zwolle-Meppel uit te breiden met een aantal percelen waar kievitsbloemhooilanden aanwezig zijn. Deze hooilanden behoren tot het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart (H6510B). De inspreker voert meerdere bronnen aan waarin de aanwezigheid van dit habitatype wordt aangegeven. Tevens merkt de inspreker op dat in dit kader het gedeelte "aansluiting bij administratieve grenzen" in het ontwerp-aanwijzingsbesluit van toepassing is.

De zienswijze is gedeeltelijk overgenomen. De terreinen ten zuidoosten van de spoorlijn en tevens ten zuiden van de Overijsselse Vecht, behoren tot het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510). Ze zijn tevens eigendom van het Overijssels landschap en sluiten aan op het Habitatrichtlijngebied ten westen van de spoorlijn. Ze kunnen daarmee aan het Habitatrichtlijn gebied worden toegevoegd.

De voorgestelde uitbreiding ten noorden van de Overijsselse Vecht kan tevens worden overgenomen, omdat in het gebied hetzelfde habitatype ook voorkomt en het gebied in eigendom in bij het Staatsbosbeheer en als natuurgebied beheerd wordt. Voor de twee andere percelen (in particulier eigendom) is het zeer onwaarschijnlijk dat het habitatype er voorkomt. Om die reden wordt de zienswijze niet overgenomen voor die particuliere percelen.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstel mogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)⁴⁵ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen. Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

⁴⁵ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote

aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een gunstige staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype droge hardhoutoibossen (H91F0), en een vogelsoort als de zwarte stern (A197). Voor dit habitatype en deze vogelsoort zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA Water Research/EGG-consult⁴⁶.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzame situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")⁴⁷, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van

⁴⁶ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴⁷ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)⁴⁸ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme

Beseft wordt dat Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht een belangrijk onderdeel uitmaakt van het toeristische product van Overijssel. De Vecht is de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

⁴⁸ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) en grote karekiet (A298) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Weidevogels

Een aantal insprekers signaleert dat er in de Vogelrichtlijngebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels, in die zin dat er geen doelstellingen voor weidevogels geformuleerd zijn. Onder weidevogels worden vogelsoorten verstaan die in uitgestrekte graslanden broeden. Het is overigens geen uitsluitende classificatie.

Voor broedvogels worden alleen gebieden aangewezen indien:

- de betreffende soort voorkomt op bijlage I van de Vogelrichtlijn;
- het een andere (trekkende) watervogel betreft die nestelt in broedkolonies van minstens 1% van de biogeografische populatie (twee soorten: aalscholver en kleine mantelmeeuw);
- de soort kan worden beschouwd als andere geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn, die voorkomt op de Rode Lijst én waarvoor de beschermde gebieden een wezenlijke bijdrage (minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie) leveren aan de bescherming van de soort (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 3A).

Weidevogelsoorten staan (met uitzondering van de kempiaan) niet op bijlage I maar worden wel beschouwd als geregeld voorkomende trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

Kunnen weidevogels dan als broedvogels worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten?

Zowel de kempiaan (bijlage I-soort) als de watersnip (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) voldoen aan bovenstaande criteria. De grutto (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) bijvoorbeeld voldoet niet aan bovenstaande criteria, omdat slechts 18% broedt binnen de Natura 2000-gebieden, in plaats van minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie. De bescherming van broedende grutto's in Natura 2000-gebieden levert maar een kleine bijdrage aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat neemt niet weg dat het ministerie van Economische Zaken (EZ) een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden en tevens streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. Zo worden de opstellers van de beheerplannen voor Natura 2000 er op gewezen dat in de beheerplannen rekening moet worden gehouden met gebiedsspecifieke natuurwaarden, zoals weidevogels⁴⁹.

Complementaire doelen

De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

De "ten gunste formulering"

Binnen het juridische kader van de Habitatrichtlijn is verslechtering van aanwezige waarden niet toegestaan. In aanwijzingsbesluiten wordt met een "ten gunste formulering" een uitzondering gemaakt als er uitbreiding moet plaatsvinden van een in ongunstige staat verkerend habitatype of soort én die uitbreiding alleen kan plaatsvinden ter plekke van een reeds aanwezig ander habitatype of leefgebied van een soort en het geen uitstel duldt (Natura 2000 doelendocument). Ook het onderhavige besluit kent bijvoorbeeld de bepaling dat het foerageergebied van de kolgans (A041) mag afnemen ten behoeve van het habitatype droge hardhoutoibossen (H91F0). Er moeten maatregelen genomen worden om de oppervlakte droge hardhoutoibossen te vergroten en hierbij is het toegestaan dat dit deels ten koste gaat van het foerageergebied van de kolgans.

⁴⁹ Uitvoering aangenomen motie Snijder-Hazelhoff, TK 2008-2009, 31 700 XIV, nr. 117.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten⁵⁰ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitattypen en soorten in dit gebied.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitattypen en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitattypen is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wordt wel gestreefd naar herstel van de

⁵⁰ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)⁵¹. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimumeisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populaties), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt.

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Foerageerfunctie versus slaapplaatsfunctie

Een gebied kan voor een soort verschillende functies hebben. De meest voor de hand liggende zijn de foerageerfunctie en de slaapplaatsfunctie. Dit zijn de twee functies die in de toelichtingen benoemd worden. Slaapplaatsfuncties worden alleen benoemd bij soorten die groepsgewijs slapen, zoals zwanen, ganzen, smienten en steltlopers. Het niet noemen van een slaapplaatsfunctie bij soorten die overdag foerageren, hoeft dus niet altijd te betekenen dat de soort niet in het gebied slaapt. Bovendien zijn er nog andere functies mogelijk, zoals een functie als ruigebied. Die worden alleen in zeer voor de hand liggende situaties specifiek genoemd. Om geen functies uit te sluiten, is gekozen voor de volgende formuleringen:

1. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats en als foerageergebied'*: Dit geldt voor soorten die groepsgewijs slapen of rusten (overtijen), en waarbij geen gegevens bekend zijn die aangeven dat de slaapplaatsfunctie de foerageerfunctie aantalsmatig overtreft.
2. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied'*: Dit geldt voor soorten die individueel slapen of rusten, of voor soorten die buiten het betreffende Natura 2000 gebied groepsgewijs slapen (bijv. grasland waar overdag ganzen grazen).
3. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats'*: Dit geldt voor soorten die groepsgewijs slapen of rusten (overtijen) in het betreffende gebied, maar die elders foerageren, bijv. hoogveengebieden als slaapplaats voor ganzen.

Doorgaans wordt één draagkrachtsindicatie (aantal) omschreven in het doel. Deze indicatie heeft voor de soort betrekking op de draagkracht voor één of meerdere functie(s) van het gebied: foerageer- of slaapplaatsfunctie, danwel foerageer én slaapplaatsfunctie.

Bij bovengenoemde formuleringen 2 en 3 heeft de draagkrachtsindicatie betrekking op de enkele genoemde functie, slaapplaats, danwel foerageergebied.

In geval van bovengenoemde formulering 1 heeft de draagkrachtsindicatie in principe betrekking op beide genoemde functies, behalve:

- a) wanneer de aantallen slechts voor één van beide functies gelden wordt dit expliciet in de toelichting aangegeven, bijvoorbeeld: *'De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de slaapplaatsfunctie.'*
- b) wanneer voldoende gegevens voor handen zijn, dat voor beide functies apart een aantal in het doel is opgenomen.

⁵¹ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van EZ zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met het betrokken bevoegd gezag (ministerie van EZ, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrictlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitattypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden⁵². Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

⁵² De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker is van mening dat de habitattypen stroomdalgraslanden (H6120) en glanshaver- en vossenstaartheooilanden (H6510A) moeten worden opgenomen in het aanwijzingsbesluit van dit gebied, omdat deze habitattypen aanwezig zijn in het gebied. In de gebiedsbeschrijving van het ontwerp-aanwijzingsbesluit wordt gesproken over rivierduinen en goed ontwikkelde glanshaverhooilanden op hoger liggende zandige ruggen en langs en op de dijken. Dit slaat volgens de inspreker op de habitattypen stroomdalgraslanden en glanshaver- en vossenstaartheooilanden. Ook in diverse vegetatiekarteringen en in het aanwijzingsbesluit van het beschermde natuurmonument komt volgens de inspreker naar voren dat deze habitattypen aanwezig zijn in dit gebied. Voor beide habitattypen stelt de inspreker voor als doel op te nemen: "uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit".

Een andere inspreker is van mening dat er een instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype blauwgraslanden (H6410) in het aanwijzingsbesluit opgenomen moet worden met als doel "behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit". Tussen Hasselt en Genemuiden bevindt zich volgens de inspreker een restant blauwgrasland van 3 hectare. De laatste vegetatiekartering zou laten zien dat dit stukje voor ruim 11% uit de vegetatiegemeenschap blauwgrasland (typicum) en voor ruim 20% uit de rompgemeenschap blauwe knoop en blauwe zegge van het verbond biezenknoppen en pijpestrootje bestaat.

De zienswijzen zijn deels overgenomen. Alle drie habitattypen blijken aanwezig te zijn in het gebied en zijn derhalve opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Zie voor de motivatie per habitatype bijlage B.1. De doelstellingen wijken echter af van de verzoeken van de insprekers en luiden voor alle drie de habitattypen "behoud oppervlakte en kwaliteit". Instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen die worden toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. Uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit zullen dus niet vanuit dit aanwijzingsbesluit opgelegd worden. Het is daarentegen mogelijk, indien gewenst, om in het beheerplan toch naar uitbreiding van de oppervlakte of kwaliteitsverbetering te streven.

Een inspreker geeft aan dat voor het habitatype ruigten en zomen (H6430) de gebiedsbeschrijving en de toelichting bij de instandhoudingsdoelstellingen aangepast moeten worden aan de actuele situatie. De inspreker geeft aan dat zowel langs de Overijsselse Vecht als in het Zwarte Water zoveel mogelijk stortstenen en steenslag van de oevers worden verwijderd zodat de dynamiek beter kan terugkeren in het gebied. Dit staat niet in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. Volgens de inspreker zal het verwijderen van de stortstenen kunnen leiden tot afname van het oppervlak ruigten en zomen in het gebied. Dit habitatype komt volgens de inspreker ook veel voor langs de kolken, waarvan er enkele ontdiept worden (bijvoorbeeld de Kolk van Westerhuis) wat juist leidt tot een toename van het oppervlak ruigten en zomen. De instandhoudingsdoelstelling voor dit habitatype (behoud oppervlakte en kwaliteit) kan volgens de inspreker dus blijven staan, maar de toelichting moet aan de huidige situatie worden aangepast.

De zienswijze is deels overgenomen. De gebiedsbeschrijving en de toelichting op het doel zijn lichtelijk aangepast, zie respectievelijk paragraaf 3.1 en 5.3 van de Nota van toelichting. Maatregelen, die genomen zijn of genomen gaan worden, worden niet in opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Deze komen aan de orde in het beheerplanproces.

Een inspreker stelt dat het versnipperd voorkomen van het habitatype hardhoutoibossen (H91F0) langs de Vecht alles te maken heeft met de cultuurhistorie van het gebied (onder andere de aanwezigheid buitenplaatsen). Volgens de inspreker conflicteert daarom het streven naar aaneengesloten bosareaal met specifieke landschapskwaliteiten van het gebied.

De zienswijze is niet overgenomen. In het aanwijzingsbesluit is aangegeven dat oppervlakte uitbreiding (en kwaliteitsverbetering) dient te worden nagestreefd van het habitatype droge hardhoutoibossen (H91F0). In het beheerplan wordt de doelstelling uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. In dat proces komen de aangedragen argumenten van inspreker aan bod. Zie voor nadere informatie onder andere paragraaf 1.5 van de Nota van Antwoord.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstelling voor de bittervoorn (H1134) geschrapt kan worden omdat het hoofdverspreidingsgebied in de Kop van Overijssel ligt. Om deze reden zou volgens de

inspreker ook de instandhoudingsdoelstelling voor de kleine modderkruiper (H1149), die algemeen en wijd verspreid in Nederland voorkomt, verwijderd moeten worden.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen van het besluit geleid. Om aan de verplichtingen van de Habitatrictlijn te voldoen zullen instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen voor de soorten van communautair belang opgesteld moeten worden indien de soort in het gebied voorkomt. De bittervoorn is in 2008 nog in het gebied waargenomen. De kleine modderkruiper komt op verschillende locaties in het gebied voor, in zowel Zwarte Water, Overijsselsche Vecht als diverse zijwateren.

Een inspreker merkt op dat de meeste waarnemingen van de grote karekiet (A298) in de afgelopen jaren van plekken buiten het begrensde gebied afkomstig zijn (bijvoorbeeld de Millingerplas). De inspreker verzoekt daarom de instandhoudingsdoelstelling te schrappen.

De zienswijze is niet overgenomen. De grote karekiet (A298) was reeds opgenomen in het Vogelrichtlijnbesluit Zwarte Water en Overijsselse Vecht (2000). Het gevolg is dat er met dit besluit een instandhoudingsdoelstelling voor deze soort is toegevoegd.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstellingen niet aansluiten bij de actuele situatie. Volgens de inspreker komt bijvoorbeeld de kleine zwaan (A037) helemaal niet in het gebied voor. Een inspreker maakt bezwaar tegen de aanwijzing van het Natura 2000-gebied. De inspreker geeft aan al 8 jaar bezig te zijn met het voorbereiden van een groot project in een aan het gebied grenzende polder. De inspreker heeft bezwaar tegen het op slot gaan van het gebied om de volgende redenen: De instandhoudingsdoelstelling is gebaseerd op onbetrouwbare of ontbrekende gegevens. Noch bij de provincie Overijssel, noch bij de terreinbeheerders zijn volgens de inspreker objectieve, adequate of actuele gegevens over aantallen beschermde dieren aanwezig. Ook ontbreken andere gegevens nodig voor de instandhouding, bijvoorbeeld met betrekking tot de hydrologie. Als voorbeeld noemt de inspreker de kleine zwaan (A037), de instandhouding geldt 4 dieren, maar feitelijke tellingen ontbreken. De inspreker vraagt zich af: Als er te zijner tijd bij werkelijke tellingen 2 dieren zijn, gaat het gebied op slot totdat er 4 dieren zijn? De inspreker verzoekt de aanwijzing van dit gebied te schrappen tot exact bekend is wat de natuurwaarden zijn op grond van professioneel en objectieve waarnemingen en onderzoek.

De zienswijzen hebben niet tot aanpassing van het besluit geleid. Het genoemde aantal van de kleine zwaan is gebaseerd op het seizoensgemiddelde 1999-2003, waarbij de nadruk ligt op de draagkracht van het gebied. Aantallen kunnen van maand tot maand en van jaar tot jaar fluctueren. Gezien het feit dat de kleine zwaan een wintergast is, liggen de aantallen in de wintermaanden hoger dan 4. Deze aantallen zijn zoals die van de meeste vogelsoorten, te vinden in het rapport van SOVON (SOVON & CBS, 2005). De instandhoudingsdoelstelling voor de kleine zwaan betekent niet dat een beheerder moet garanderen dat elk jaar een zelfde aantal vogels in een gebied is. Het doel is zodanig geformuleerd dat het accent ligt op omvang en kwaliteit van het leefgebied, dat dient op orde te zijn of te worden gebracht. De vogelaantallen zijn ontleend aan het hiervoor genoemde rapport van SOVON. Dit rapport is evenals als het eerder verschenen rapport uit 2000 gebaseerd op waarnemingen van terzake deskundige vrijwilligers als medewerkers van Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en andere instellingen gecoördineerd door SOVON. Waarnemingen die op die wijze zijn verzameld boden volgens de Raad van State⁵³ eerder voldoende grondslag voor de selectie en begrenzing van Vogelrichtlijngebieden. Zie voor meer informatie hoofdstuk 3F van de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1³⁷.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstellingen niet aansluiten bij de actuele situatie. Volgens de inspreker komen de genoemde aantallen kolganzen (A041) helemaal niet in het gebied voor, maar alleen op de cultuurgraslanden in de regio.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. Het gebied is in 2000 mede voor deze soort als Vogelrichtlijngebied aangewezen. De hoogte van de instandhoudingsdoelstelling is in dit geval (geen

⁵³ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, zaaknr. 200201933/1

landelijke herstelopgave) gebaseerd op de periode 1999-2003, die geldt als actuele situatie voor de formulering van de instandhoudingsdoelstelling. Voor meer informatie over de betrouwbaarheid van tellingen wordt verwezen naar het antwoord op voorgaande zienswijze.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstellingen niet aansluiten bij de actuele situatie. Volgens de inspreker komen er sinds de realisering van het natuurgebied Langenholte in de wijde regio bijna geen weidevogels meer voor ondanks een goed weidevogelbeheer. Volgens de inspreker komt dit door de vossen in het gebied.

Er zijn geen instandhoudingsdoelstellingen opgenomen voor weidevogels. Als vossen een bedreiging vormen voor het weidevogelbeheer in dit gebied kan hieraan in het beheerplan aandacht worden besteed. Zie verder de tekst over "Weidevogels" in paragraaf 4.1 hiervoor.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de inwoners van Noord-west Overijssel. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen zoals het Nationaal Landschap IJsseldelta en het Streekplan Overijssel 2000+. Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁵⁴ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermd natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het

⁵⁴ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.7 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten in en om Natura 2000-gebieden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Bestaand gebruik is als gevolg van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 door de Crisis- en herstelwet altijd vergunningvrij, tenzij het gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als *"gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag."*

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen draagt het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het bevoegd gezag het bestaande gebruik wordt stilgelegd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen⁵⁵, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar

⁵⁵ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (zie ook paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

Stikstof is een groot probleem bij de implementatie van Natura 2000 en daarmee het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Van de 166 aangewezen natuurgebieden in Nederland zijn er 133 stikstofgevoelig. In Nederland wordt het probleem van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zwaarder gevoeld dan in de ons omringende landen. Dat heeft te maken met het feit dat we in een dicht bevolkt land leven, waarin kwetsbare natuur en bijvoorbeeld (snel)wegen dicht bij elkaar liggen. Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren moet de neerslag van stikstof uit vooral landbouw, verkeer en industrie minder worden.

Tegen die achtergrond is het steeds moeilijker vergunningen te verlenen voor nieuwe economische activiteiten die tot extra uitstoot van stikstof (kunnen) leiden in en rond de natuurgebieden. Projecten kunnen alleen doorgang vinden indien aangetoond kan worden dat er geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats⁵⁶ optreden en de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied niet in gevaar komen.

In het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is het habitattype blauwgraslanden (H6410) het meest gevoelig voor stikstof⁵⁷.

In 2007 is het toetsingskader ammoniak en Natura 2000 vastgesteld. Met behulp van dit toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of er zich nieuwe bedrijven konden vestigen. In maart 2008 oordeelde de Raad van State dat dit toetsingskader onvoldoende zekerheid biedt over het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van het voormalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. Deze Taskforce heeft vervolgens een handreiking opgeleverd waarmee het bevoegd gezag maatwerk kan leveren bij de beoordeling van (nieuwe) activiteiten. Deze maatwerkoplossing bleek echter niet altijd werkbaar in de praktijk. Vervolgens is de commissie Huys gevraagd om een advies. Samengevat luidde dit advies dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura 2000 gebieden mits wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Om dat uitgangspunt in de praktijk toepasbaar te maken is er gestart met de programmatische aanpak stikstof (PAS).

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. Essentie is dat de PAS in beeld brengt wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) is aan de oplossing van het probleem. Onder oplossing verstaan we het geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie, waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden, maar waarbij economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Dit wil niet zeggen dat iedere economische ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ruimte voor economische ontwikkelingen (ontwikkelingsruimte) maakt onderdeel uit van de aanpak.

Meer informatie over de stand van zaken rond de PAS is te vinden op de website: <http://pas.natura2000.nl/>

⁵⁶ Het betreft zowel stikstofgevoelige habitattypen als stikstofgevoelige leefgebieden van Natura 2000-soorten.

⁵⁷ H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra.

Kaderrichtlijn Water

Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Rijn-Delta⁵⁸ dat in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenst Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)⁵⁹.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3

⁵⁸ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁵⁹ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van habitattypen als blauwgraslanden (H6410) en stroomdalgraslanden (H6120). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafpraak"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Voor dit Natura 2000-gebied zijn daarover afspraken gemaakt met de minister van LNV. In het kader van de "koppelingsafpraak" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Het aanwijzingsbesluit legt - naast de begrenzing - de instandhoudingsdoelstellingen vast waarvoor het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen geven op hoofdlijnen duidelijkheid over het ambitieniveau (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage), in termen van "behoud" en "uitbreiding"/"verbetering" van de omvang en kwaliteit van betreffende aangewezen habitatype of leefgebied van een (vogel)soort. De uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstelling(en) uit het aanwijzingsbesluit, is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor het realiseren van deze

instandhoudingsdoelstellingen bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit ook in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste ecologische randvoorwaarden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) overeenkomstig het beheerplan kan worden uitgeoefend. Kan het bestaand gebruik niet overeenkomstig het beheerplan uitgeoefend worden en zorgt het bestaand gebruik ervoor dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert of dat er door het bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, dan moet het bevoegd gezag passende maatregelen treffen. Het bevoegd gezag kan dan de aanschrijvingsbevoegdheid gebruiken.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen zal dan een eventuele aanschrijving plaats moeten vinden indien blijkt dat er toch (significante) negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat de Provincie Overijssel. Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Meerdere insprekers verwachten dat er problemen gaan ontstaan bij het opstellen van de beheerplannen en de daaropvolgende vaststellingsprocedure omdat er voor eventuele verstoring van dieren door waterrecreanten geen door alle partijen gedragen afspraak is.

Maatregelen om verstoring van dieren door recreanten tegen te gaan (indien noodzakelijk) zijn onderdeel van het beheerplan. Wanneer de noodzaak om deze maatregelen te nemen is onderbouwd en tegelijk ook de recreatie een plaats is toebedacht, zullen er zeker oplossingsrichtingen bestaan.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het

realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Zwarte Water en Overijsselse Vecht (ged.) gebruikt zijn.

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3 Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2 Aanduiding leefgebied

Het Zwarte Water en Overijsselse Vecht is aangewezen als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van open water, moerassen en graslanden in de uiterwaarden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de Beschermingszone is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in combinatie met rustplaatsen in sbz Zwarte Meer en sbz De Wieden voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

4 Vogelkundige waarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

Zwarte Water en Overijsselse Vecht kwalificeert als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Kleine zwaan⁶⁰ en Kolgans die het gebied benutten als overwinteringsgebied en/of rustplaats.

Soort van Bijlage I en trekkende watervogelsoort waarvoor het gebied aan de 1%-drempel voldoet

Soort	Art. 4	Brv ^a	Biogeogr. populatie ^b	1% Biopop ^c	% in sbz ^d	Telperiode
Kleine zwaan <i>Cygnus bewickii</i>	1	nee	W-Siberië/ NW-Europa	170	2,6%	1993-97
Kolgans <i>Anser albifrons</i>	2	nee	NW-Siberië/ NW-Europa	6 000	1,2%	1993-97

(a) De kwalificatie betreft in het gebied niet-broedende vogels (indien ingevuld met "nee")

(b) Biogeografische populatie waartoe de in Nederland pleisterende exemplaren van deze soort worden gerekend

(c) Drempelwaarde zijnde 1% van de betreffende biografische populatie (biografische populaties en drempelwaarden ontleend aan Rose & Scott 1997, *Waterfowl Population Estimates* – 2nd edition. Wetlands International, Wageningen)

(d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de biogeografische populatie

4.2 Andere relevante soorten

Andere soorten van Bijlage I waarvoor het gebied van betekenis is, zijn Roerdomp, Porseleinhoen, Kwartelkoning, Zwarte stern (broedvogels). Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als overwinteringsgebied en/of rustplaats: Smient, Slobeend, Pijlstaart, Meerkoet en Grutto. Het rietland binnen het gebied is verder van belang als broedgebied voor de Grote Karekiet (trekvoegel opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

De (ondergelopen) graslanden worden in het winterseizoen door Kleine zwaan, Kolgans en Smient benut als voedselgebied en/of rustplaats. De beschermingszone ligt ingeklemd tussen Polder Mastenbroek, Staphorsterveld en Haerster- en Gennerbroek die ook een belangrijke functie vervullen als voedselgebied voor beide soorten. Pijlstaart en Slobeend komen vooral op ondergelopen graslanden in de Buitenlanden van

⁶⁰ Onderstreepte soorten zijn opgenomen in bijlage I van de Richtlijn

Langeholte en het Veldiger Buitenland. De Meerkoet heeft een ruimere verspreiding over het gebied. De Grutto, die verspreid over het gebied foerageert, heeft onder meer in het laatstgenoemde gebiedsdeel een slaapplek. Roerdomp, Porseleinhoen, Zwarte stern en Grote karekiet zijn als broedvogels gebonden aan de op de oostoever van de rivier gelegen (riet-)moerassen (o.a. Veldiger Buitenland). De Kwartelkoning nestelt in schrale graslanden. Het gebied maakt deel uit van het voedselgebied van moerasvogels afkomstig uit sbz De Wieden en sbz Zwarte Meer (o.a. Aalscholver, Purperreiger).

1 FEB 1977

DE STAATSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gedeelte van de zogenoemde Kievitsbloementerreinen langs de rechteroever van het Zwarte Water onder Hasselt, voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien op tweeërlei grond een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument wordt gevormd door buitendijkse graslanden, waarin strangen, kolken en rivierduinen in eerste ontwikkeling voorkomen;

dat de gevarieerde opbouw en de verschillen in hoogte van de grond, alsmede het extensieve bodemgebruik, tezamen met de omstandigheid dat het natuurmonument periodiek wordt overstroomd en een eigen waterhuishouding heeft, geleid hebben tot een grote verscheidenheid aan levensgemeenschappen, waarin een groot aantal plantengemeenschappen voorkomt;

dat niet alleen het grote aantal plantengemeenschappen, maar ook het naast elkaar voorkomen van bepaalde plantengemeenschappen in een relatief klein gebied de vegetatiekundige betekenis van het natuurmonument in hoge mate bepaalt;

dat bovendien in het natuurmonument de voor ons land zeer zeldzame kievitsbloem massaal voorkomt;

dat de rechteroever van het Zwarte Water onder Hasselt een onderdeel vormt van een van de zeer weinige nog resterende groeiplaatsen van deze plant in

noordwest-Europa;

dat het natuurmonument voorts in ornithologisch opzicht van betekenis is door de omstandigheid, dat het een broedgebied is voor talrijke weide- en watervogels, waaronder minder algemene tot zeldzame soorten als kemphaan en kwartelkoning, alsmede door de omstandigheid, dat het een pleisterplaats vormt voor steltlopers;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de geomorfologische structuur, de opbouw van het bodemprofiel, de waterhuishouding en de periodieke inundatie, alsmede in het algemeen het bestaande cultuurpatroon en de ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 2 februari 1976, nr. NLB/N-9321, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van een gedeelte van de zogenoemde Kievitsbloementerreinen langs de rechteroever van het Zwarte Water onder Hasselt;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Overijssel ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

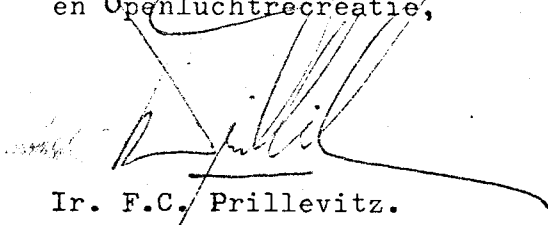
Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gedeelte van de zogenoemde Kievitsbloementerreinen langs de rechteroever van het Zwarte Water onder Hasselt, voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Hasselt, sectie B, nrs. 534, 535, 543, 544, 546, 552, 573f ged., 588, 612, 860, 1027, 1092, 1093, 1124, 1128, 1137, 1138, 1159, 1160, 1253, 1256, 1347 t/m 1352, 1461, 1626, 1627, 1635 ged., 1691 ged., 1692, 1725 ged., 1726 ged., 1727 ged., 1728 ged., 1729 ged., 1855, 1856, 1858, 1860 ged., 1862 t/m 1872 en 1873 ged.; sectie C, nrs. 422, 425, 426, 644, 645, 770 en 774, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN14/SN32.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,
voor deze,
het Hoofd van de Directie Natuurbehoud
en Openluchtrecreatie,

Ir. F.C. Prillewitz.

Toelichting

Het natuurmonument wordt gevormd door buitendijks gelegen oeverlanden van het Zwarte Water ten zuiden van Hasselt en maakt deel uit van het brede stroomdallandschap van de Overijsselse Vecht en het Zwarte Water.

In verband met het periodiek overstromen en hun geaccidenteerde karakter kunnen de uiterwaarden alleen worden gebruikt als hooiland of voor extensieve beweiding. Bovendien komen in het natuurmonument oude rivierarmen (strangen) en bij dijkdoorbraken gevormde kolken voor; mede hierdoor is een halfnatuurlijk landschap ontstaan, waarin geen scherpe scheiding is te maken tussen natuur en cultuur, doch waarin beide op harmonische wijze zijn verweven tot een grote verscheidenheid aan levensgemeenschappen.

De natuurwetenschappelijke betekenis van de levensgemeenschappen op zich is reeds groot, maar door de grote variatie in terreingesteldheid komen hier gemeenschappen naast elkaar voor, die in overeenkomstige gebieden nauwelijks of niet in elkaars nabijheid worden aangetroffen, hetgeen in sterke mate de betekenis van het gebied verhoogt.

Afhankelijk van de terreingesteldheid vertoont de vegetatie een afwisselend beeld. In het open water en de direct daaraan grenzende zone van rietland en rietkragen komen plantesoorten voor als kalmoes, bittere veldkers en pluimzegge, terwijl in de overgangen van rietland naar grasland de kievitsbloem een groeiplaats vindt.

Het meest uitgestrekte en best ontwikkelde vegetatietype wordt gevormd door de vochtige graslanden; hierin groeien plantesoorten als draadrus, waterkruiskruid, gulden boterbloem en kievitsbloem.

Op de wat hoger gelegen graslanden komen planten voor als knolboterbloem, vogelmelk en blauwe kweek.

De graslanden, gelegen tegen dijkhellingen, zijn door de afwijkende samenstelling van de grond een groeiplaats voor vrouwenmantel, Zwolse anjer, alsmede grote en gewone wilde thijm.

Toont het bovenstaande reeds voldoende de vegetatiekundige en floristische rijkdom van het onderhavige gebied, een zeer grote waarde ontleent het natuurmonument echter aan het massaal voorkomen van de kievitsbloem. De oeverlanden van Zwarte Water en Vecht tussen Zwolle en Zwartsluis vormen nog de enige van belang zijnde groeiplaats van deze merkwaardige plant in noordwest-Europa. Binnen het verspreidingsgebied van de kievitsbloem, dat loopt van midden-Scandinavië tot de Kaukasus en van Engeland tot midden-Rusland, komt de soort zeer onregelmatig verspreid voor. Groeiplaatsen van een omvang en een rijkdom als de hier beschrevene worden pas weer aangetroffen aan de benedenloop van de Loire en in Polen. De onregelmatige verspreiding van de soort wordt veroorzaakt door het feit, dat zij verandering van grondwaterstand, overmatige bemesting, het scheuren van het grasland en het gedurende meer jaren uitblijven van inundatie niet of zeer slecht verdraagt; deze factoren hebben tot een snelle achteruitgang geleid en vormen ook in ons land een ernstige bedreiging voor haar voortbestaan. In dit verband zij opgemerkt dat het bodemgebruik, op de manier waarop dit sedert jaar en dag wordt ugeoefend, ongewijzigd kan worden voortgezet. Eventuele intensivering van het landbouwkundig gebruik zal echter de natuurwetenschappelijke waarde van het terrein in gevaar brengen. In samenhang met de afwisselende terreingesteldheid en de rust, die als gevolg van het betrekkelijke isolement in het natuurmonument heerst, broeden hier talrijke water- en weidevogels, waaronder weinig algemene en zeldzame soorten als tureluur, kemphaan, kwartelkoning en roerdomp.

Gedurende de trek vormt het gebied bovendien een belangrijke pleisterplaats voor steltlopers en watervogels als wilde en kleine zwaan, grote zaagbek, nonnetje en watersnip.

Bij de grensbepaling van het als beschermd natuurmonument aangewezen gebied is uitgegaan van de hierboven geschetste natuurwetenschappelijke waarden. In het westen wordt deze grens gevormd door de oostelijke oever van het Zwarte Water; in het noorden is het gehele Galgenrak, een fraaie oude stroomarm, binnen de begrenzing gebracht, evenals een gedeelte van de strook tussen het Galgenrak en de Steendijk. In deze strook liggen hoofdzakelijk dijkgraslanden, die door de afwijkende samenstelling van de grond een belangwekkend vegetatiepatroon

vertonen. De costgrens ligt aan de buitenteen van de Vechtdijk. De zuidgrens valt om praktische redenen samen met de gemeentegrens tussen Hasselt en Zwolle. Het gedeelte ten zuiden van deze grens zal in een tweede fase worden aangewezen als beschermd natuurmonument.

Het ligt in het voornemen het deel van de Kievitsbloementerreinen langs het Zwarte Water onder Hasselt dat eigendom is van de Staat aan te wijzen als staatsnatuurmonument.

Aangezien het relatief extensieve agrarische gebruik als hooiland dat tot nu toe plaats vond, in het algemeen in geringe mate schadelijk is gebleken voor de essentiële waarden van dit gebied, kan dit grondgebruik voorlopig worden voortgezet, eventueel in afwachting van een beheersplan in overeenstemming met de eigenaar en/of gebruiker van de grond. In dit beheersplan zullen zaken worden geregeld als het tijdstip van maaien, de wijze en mate van bemesting, de keuze tussen weiland en hooiland (op welk tijdstip het mogelijk is vee in het gebied toe te laten) enz.

De uit dit beheersplan voortvloeiende bijzondere kosten, die redelijkerwijze niet ten laste behoren te komen van de betrokkene, zullen worden vergoed.

Thans wordt gewerkt aan de totstandkoming van regels m.b.t. onderhouds- en beheersovereenkomsten als uitwerking van de Nota betreffende de relatie landbouw en natuur- en landschapsbehoud (de zgn. "Relatienota"). De rechten en verplichtingen, voortvloeiende uit het beheersplan zullen daar te zijner tijd uiteraard op worden afgestemd.

In afwachting van een op te stellen beheersplan zullen de eigenaren in aanmerking kunnen komen voor een bijdrage op grond van de zgn. natuurbijdrageregeling, die op 1 januari 1977 in werking is getreden.

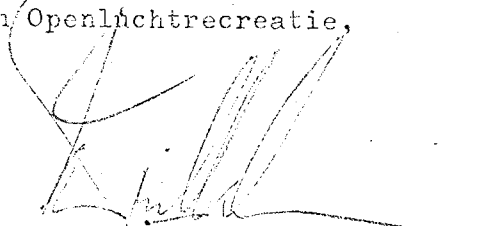
Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, eerste lid, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen en aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen en onderkomens alsmede andere vaartuigen, met uitzondering van kleine boten die ter plaatse onmisbaar zijn voor de uitoefening van de beroepsvisserij of het agrarisch bedrijf;
- het maken van voorzieningen en faciliteiten als vissteigers, kaden, beschoeiingen of plankieren e.d.;
- het aanbrengen van onder- of bovengrondse leidingen met bijbehorende werken en werkzaamheden;
- sportbeoefeningen en alle andere vormen van recreatie, die de rust kunnen verstoren;
- het aanbrengen van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van sport en andere vormen van recreatie;
- elke oppervlakteverharding, ophoging, egalisatie of ontgronding;
- het achterlaten of opslaan van al dan niet aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken of afgedankte voorwerpen, stoffen, specie, bagger en persvoer, met uitzondering van de kortdurende opslag van materialen, hulpstoffen en producten van het agrarisch bedrijf, zoals bijv. stalmest, hooi e.d., voor zover dit voortkomt uit het sinds jaar en dag bestaande gebruik van de grond, alsmede hetgeen voortkomt uit normaal onderhoud van sloten en waterlossingen;
- handelingen die het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik wijzigen, zoals het verhogen van de mestgift, verhoging van de veebezetting per hectare, alsmede het ploegen en frezen;
- toepassing van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
- handelingen die wijziging van de waterhuishouding of de waterstand ten gevolge kunnen hebben, zoals nieuwe begreppeling, kunstmatige beregening en het aanleggen van waterlossingen e.d.;

-planten van bomen en/of andere houtgewassen in zodanige hoeveelheid of op een zodanige wijze, dat het karakter van het geheel wordt aangetast.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de Natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te Zwolle, die U tevens kan inlichten over de Natuurbijdrageregeling, beheersplan en Relatienota; tel. 05200-10533.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud, Recreatie
en Media,
voor deze,
het Hoofd van de Directie Natuurbehoud
en Openlucht recreatie,

Ir. F.C. Prillewitz.

Kenmerk
NLB/N - 40428

RIJSWIJK (ZH)
9 APR. 1980

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gedeelte van de zogenoemde "Kievitsbloementerreinen langs de Overijsselse Vecht" dat ligt in de gemeente Zwolle en dat wordt gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en daardoor een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument wordt gevormd door buitendijkse graslanden, waarin strangen, kolken en rivierduinen in eerste ontwikkeling voorkomen;

dat de gevarieerde opbouw en de verschillen in hoogte van de grond, alsmede het extensieve grondgebruik, tezamen met de omstandigheid dat het natuurmonument periodiek wordt overstroomd en een eigen waterhuishouding heeft, geleid hebben tot een grote verscheidenheid aan levensgemeenschappen, waarin een groot aantal plantengezelschappen voorkomt;

dat niet alleen het grote aantal plantengezelschappen, maar ook het naast elkaar voorkomen van bepaalde plantengezelschappen in een relatief klein gebied de vegetatiekundige betekenis van het natuurmonument in hoge mate bepaalt;

dat in het natuurmonument de voor ons land zeer zeldzame Kievitsbloem massaal voorkomt en het daardoor een onderdeel vormt van de belangrijkste nog resterende groeiplaatsen van deze plant in Noordwest-Europa;

dat het natuurmonument in ornithologisch opzicht van betekenis is door de om-

standigheid, dat het een broedgebied is voor talrijke weide- en watervogels, waaronder meer algemene tot zeldzame soorten als Kemphaan en Kwartelkoning, alsmede door de omstandigheid, dat het een pleisterplaats vormt voor steltlopers;

dat het natuurmonument ook uit een oogpunt van natuurschoon van algemeen belang is door de harmonieuze verweving van natuurlijke en culturele factoren, de openheid en de afwisseling van graslanden, open water en dode rivierarmen;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder zowel moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, als de geomorfologische structuur, de opbouw van het bodemprofiel, de waterhuishouding en de periodieke inundatie, de voor de avifauna noodzakelijke rust, de culturele gesteldheid, als het specifieke natuurschoon zoals hiervoren beschreven;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

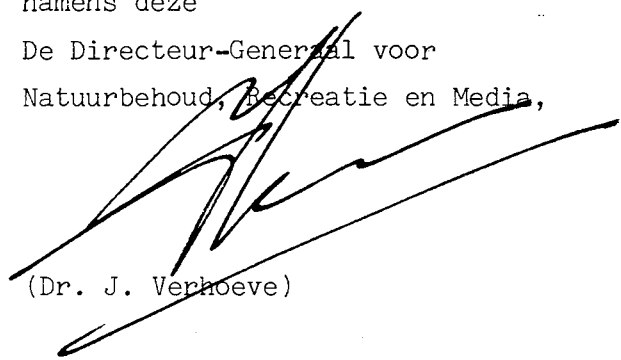
Gelet op artikel 7, en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

B E S L U I T :

Aangewezen worden als natuurmonument de zogenoemde "Kievitsbloementerreinen langs de Overijsselse Vecht" in de gemeente Zwolle, voor zover gevormd door de al dan niet gedeeltelijke percelen, kadastraal bekend gemeente Zwollerkerspel, sectie C, nrs. 322, 323, 324, 325, 328, 332, 333, 334, 335, 336, 375, 380, 381, 382, 396, 397, 615, 616, 635, 801, 809, 810, 966, 1013, 1014, 1259, 1429, 1430, 1437, 1441, 1442, 1460, 1461, 1487, 1488, 1489, 1490, 1494, 1502, 1503, 1504, 1514, 1521, 1604, 1608, 1632, 1639, 1640, 1649, 1650, 1651, 1652, 1653, 1654, 1656, 1657, 1658, 1664, 1665, 1668, 1669, 1670, 1671, 1672, 1674, 1677, 1676, 1678, 1681, 1682, 1683, 1684, 1686, 1687, 1708, 1710, 1714, 1716, 1725, 1726, 1728, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750; sectie W, nrs. 37, 40, 41, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN38/SN41.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries
namens deze
De Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)

TOELICHTING

Algemeen

Het natuurmonument wordt gevormd door buitendijks gelegen oeverlanden van het Zwarte Water en de Overijsselse Vecht ten noorden van Zwolle en maakt deel uit van het brede stroomdallandschap van deze rivieren.

Begrenzing

Bij de begrenzing van het beschermd natuurmonument is uitgegaan van de natuurwetenschappelijke waarden.

In het westen is de grens de oostelijke oever van het Zwarte Water. De noordgrens wordt gevormd door de grens tussen de gemeenten Hasselt en Zwolle. Het aangrenzende, in de gemeente Hasselt gelegen gebied is reeds eerder als beschermd natuurmonument aangewezen. De oostgrens ligt geheel bij de buitenteen, c.q. de bermsloot van de Vechtdijk.

Het ligt in het voornemen het deel van de Kievitsbloementerreinen langs de Vecht in de gemeente Zwolle dat eigendom is van de Staat aan te wijzen als staatsnatuurmonument.

Natuurwetenschappelijke betekenis

In verband met de periodieke overstromingen en het geaccidenteerde karakter kunnen de uiterwaarden alleen worden gebruikt als hooiland of voor extensieve beweiding. Bovendien komen in het natuurmonument oude rivierarmen (strangen) en bij dijkdoorbraken gevormde kolken voor; mede hierdoor is een halfnatuurlijk landschap ontstaan, waarin geen scherpe scheiding is te maken tussen natuur en cultuur, doch waarin beide op harmonische wijze zijn verweven tot een grote verscheidenheid aan levengemeenschappen.

De natuurwetenschappelijke betekenis van de levensgemeenschappen op zich is reeds groot, maar door de grote variatie in terreingesteldheid komen hier gemeenschappen naast elkaar voor die in overeenkomstige gebieden nauwelijks of niet in elkaars nabijheid worden aangetroffen, hetgeen in sterke mate de betekenis van het gebied verhoogt.

Afhankelijk van de terreingesteldheid vertoont de vegetatie een afwisselend beeld. In het open water en de direct daaraan grenzende zone van rietland en rietkragen komen plantensoorten voor als Kalmoes, Bittere veldkers en Pluimzegge, terwijl in de overgangen van rietland naar grasland de Kievitsbloem een groeiplaats heeft. Het meest uitgestrekte en best ontwikkelde vegetatietype wordt gevormd door de vochtige graslanden; hierin groeien plantensoorten als Draadrus, Waterkruiskruid, Gulden boterbloem en Kievitsbloem.

Op de wat hoger gelegen graslanden komen planten voor als Knolboterbloem, Vogelmelk en Blauwe Kweek.

De graslanden, gelegen tegen de dijkhellingen, zijn door de afwijkende samenstelling van de grondeen groeiplaats voor Vrouwenmantel, Zwolse anjer, Grote en Gewone wilde thijm.

Toont het bovenstaande reeds voldoende vegetatiekundige en floristische rijkdom van het betrokken gebied, een zeer grote waarde ontleent het natuurmonument aan het massaal voorkomen van de Kievitsbloem. De oeverlanden van Zwarte Water en Vecht tussen Zwolle en Zwartsluis vormen de belangrijkste groeiplaats van deze merkwaardige plant in noordwest-Europa. Binnen het verspreidingsgebied van de Kievitsbloem, dat loopt van midden-Scandinavië tot de Kaukasus en van Engeland tot midden-Rusland, komt de soort zeer onregelmatig verspreid voor. Groeiplaatsen van een omvang en een rijkdom als hier omschreven worden pas weer aangetroffen aan de benedenloop van de Loire en in Polen. De onregelmatige verspreiding van de soort wordt veroorzaakt door de omstandigheid, dat zij niet of zeer slecht bestand is tegen verandering van grondwaterstand, overmatige bemesting, het scheuren van het grasland en het gedurende meer jaren uitblijven van inundatie; deze factoren hebben tot een snelle achteruitgang van de soort geleid en vormen ook in ons land een ernstige bedreiging van het voortbestaan daarvan.

In samenhang met de afwisselende terreingesteldheid en de rust, die als gevolg van het betrekkelijke isolement in het natuurmonument heerst, broeden hier talrijke water- en weidevogels, waaronder weinig algemene en zeldzame soorten als Tureluur, Kemphaan, Kwartelkoning en Roerdomp.

Gedurende de trek vormt het gebied bovendien een belangrijke pleisterplaats voor steltlopers en watervogels als Wilde en Kleine zwaan, Grote zaagbek, Nonnetje en Watersnip.

Uit een oogpunt van natuurschoon is het natuurmonument van belang door het eerder genoemde halfnatuurlijke landschap, de openheid en de afwisseling van graslanden, open water en dode rivierarmen.

Gebruik

Het bodemgebruik, op de manier waarop dit sedert jaar en dag wordt uitgeoefend, kan ongewijzigd worden voortgezet. Intensivering van het landbouwkundig gebruik zou de natuurwetenschappelijke waarde en daarmee de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument in gevaar brengen.

Volgens de artikelen 12 en 13 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van een beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden gevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat de in artikel 13 bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal handelingen die zich kunnen voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. Omdat het voor de betrokkene(n) vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, dient hierbij de hulp te worden ingeroepen van de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer. Hij zal uitsluitel kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen. Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor in het algemeen vergunningen vereist zullen zijn.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen en onderkomens, alsmede van andere vaartuigen, met uitzondering van kleine boten, die ter plaats onmisbaar zijn voor de uitoefening van de beroepsvisserij of het agrarisch bedrijf;
- het maken van voorzieningen en faciliteiten als vissteigers, kaden, beschoeiingen of plankieren e.d.;
- het aanbrengen van onder- of bovengrondse leidingen met bijbehorende werken en werkzaamheden;
- elke oppervlakteverharding, ophoging, egalisatie of ontgronding;
- het aanbrengen van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van sport en andere vormen van recreatie;
- planten of vellen van bomen of andere houtgewassen in zodanige hoeveelheid of op zodanige wijze, dat het karakter van (een gedeelte van) het gebied wordt gewijzigd;
- het deponeren of opslaan van al dan niet aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken of afgedankte voorwerpen, stoffen, specie, bagger of persvoer, met uitzondering van de kort durende opslag van materialen, hulpstoffen en produkten van het agrarisch bedrijf, zoals bijvoorbeeld stalmest, hooi e.d., voor zover dit voortkomt uit het sinds jaar en dag bestaande gebruik van de grond, alsmede hetgeen voortkomt uit normaal onderhoud van sloten en waterlossingen;
- handelingen die het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik wijzigen, zoals het verhogen van de mestgift en het verhogen van veebezettingen per areaal en/of per beweidingseenheid, alsmede ploegen, frezen en scheuren van grasland;
- handelingen die wijzigingen van de waterhuishouding of de waterstand ten gevolge kunnen hebben, zoals nieuwe begreppeling, kunstmatige beregening, het aanleggen van waterlossingen e.d.

- toepassing van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;

Het is mogelijk meer duidelijkheid te verkrijgen over het toegestane gebruik, indien een beheersplan als bedoeld in artikel 14 van de wet wordt vastgesteld. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Het legt de grondslag voor het meest gewenste beheer. Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit zulk een beheersplan voortvloeiende kosten die redelijkerwijze niet of niet geheel voor eigen rekening behoren te komen.

Het beheersplan is het resultaat van nauwgezet onderzoek en overleg. Het biedt daardoor de mogelijkheid nauwkeurig aan te geven voor welke handelingen geen vergunning is vereist (artikel 12, derde lid) en voor welke wel.

De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Overijssel is gevestigd Assendorperdijk 2 te Zwolle, telefoon 05200-10533.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

22 december 1986

No. NMF/N 86-7.046

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu
en Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Hasselt en Zwolle en Gedeputeerde Staten van Overijssel;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

BESLUIT:

Het op bijbehorende kaart BN 14 /SN.32 aangegeven gebied, bekend onder de naam "Kievitsbloemterreinen onder Hasselt en Zwolle", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

's-Gravenhage, 22 december 1986

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and lines.

TOELICHTING.

Het staatsnatuurmonument "Kievitsbloemterreinen onder Hasselt en Zwolle" is ongeveer 41 ha groot en maakt deel uit van de oostelijke uiterwaarden van het Zwarte Water en de Overijsselsche Vecht tussen Hasselt en Zwolle.

Het gebied is aangewezen als staatsnatuurmonument om zijn vegetatiekundige en floristische rijkdom. Een zeer grote waarde ontleent het gebied aan het massaal voorkomen van de Kievitsbloem (*Fritillaria Meleagris* L.)

Voor deze soort vormen de oeverlanden van het Zwarte Water en de Overijsselsche Vecht de belangrijkste groeiplaats in noordwest Europa.

Een tweede aspect van de botanische rijkdom van de Kievitsbloemterreinen is de grote diversiteit aan vegetatietypen.

Ornithologisch is het gebied van grote betekenis als broedgebied van weidevogels en van zeldzame moerasvogels en als doortrek- en overwinteringsgebied van o.a. steltlopers. De weidevogelstand is naar soort en aantal rijk te noemen.

De waarden die voor het natuurbehoud van internationale betekenis zijn, behoeven een bescherming door een beheer, afgestemd op de levensvoorwaarden van de ter plekke aanwezige levensgemeenschappen.

De aanwijzing van de op de kaart SN32 aangeduide percelen als staatsnatuurmonument sluit aan bij de aanwijzing als beschermd natuurmonument van de Kievitsbloemterreinen onder Hasselt en de Kievitsbloemterreinen onder Zwolle op 1 februari 1977 resp. 9 april 1980.

Uit een oogpunt van natuurschoon vormt het staatsnatuurmonument tezamen met de als beschermd natuurmonument aangewezen terreinen een landschap van grote diversiteit. Graslanden, open water, rietkragen, hooilanden en ruigten wisselen elkaar af.

2. LIGGING EN BEGRENZING.

Het staatsnatuurmonument "Kievitsbloemterreinen onder Hasselt en Zwolle" is gelegen in de uiterwaarden oostelijk van het Zwarte Water en de Overijsselsche Vecht in de gemeenten Zwolle en Hasselt en wordt globaal begrensd door voornoemde rivieren, het zgn. Galgenrak en Stenendijk aan de noordzijde, de buitenteen van de

winterdijk aan de oostzijde en het zgn. Vechterstrand aan de zuidzijde.

De begrenzing valt samen met in het terrein duidelijk herkenbare topografische gegevens als wateren, perceelscheidingen en boschages.

Buiten de aanwijzing vallen de gronden welke reeds zijn aangegeven als beschermd natuurmonument maar nadien door de Staat (Staatsbosbeheer) zijn aangekocht.

3. Natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon.

a. Abiotische kenmerken.

De bodemvorming voert terug naar de IJstijden. Gedurende de ijstijden werden dekzanden afgezet. In lagere, vochtige delen werd tijdens het Holoceen veen gevormd, plaatselijk door de rivierinvloeden bedekt met klei-, leem- of zandafzettingen. Rivierduinen werden gevormd. De bodem bestaat thans dan ook uit een afwisseling van zand, leem, rivierklei, zeeklei en veen, en heeft vaak een sterk gelaagde opbouw. In deze bodemtypen is de invloed van grondwater veelal tot hoog in het profiel aanwezig. In oude rivierarmen en sommige kleine kolken heeft zich veen ontwikkeld en/of gaat dit proces nog steeds voort.

De percelen liggen voor het overgrote deel op $\pm 0,20$ tot $0,50$ m. NAP. Plaatselijk zijn enkele hogere perceelsgedeelten aanwezig. De hoogteverschillen in de uiterwaardgraslanden vormen de basis voor een geleidelijke overgang van een relatief nat naar een droger milieu. Deze gradiënt is de basis voor de ecologische diversiteit van de Kievitsbloemterreinen. De uiterwaarden worden vooral in het winterhalfjaar met een onregelmatige frequentie en duur overstroomd door water dat door de Overijsselsche Vecht en het Zwarte Water wordt aangevoerd.

De strengen en zandwinplassen staan in open verbinding met de rivier, in tegenstelling tot de sloten en kolken. Lokaal zijn waterhuishoudkundige voorzieningen getroffen als kleinschalige bemaling en beduikering.

De bodemopbouw en het reliëf van het gebied hangen ten dele samen met de invloed die de mens heeft (gehad) op de loop van de rivier. Vooral vanaf de periode van na de bedijking (na 1300) zijn er in dit gebied tal van dijkdoorbraken en verspoelingen geweest.

b. Biotische kenmerken.

Door de grote gevarieerdheid in terreingesteldheid (geomorfologie, bodem en waterhuishouding) is hier een opmerkelijke verscheidenheid aan levensgemeenschappen tot ontwikkeling gekomen.

Tot de watervegetaties behoren vegetatietypen gedomineerd door Waterlelie en/of Gele plomp, Watergentiaan, Sterrekroos en Stijve Waterranonkel.

In het open water en in de direkt aangrenzende zone van rietland, rietkragen of moeras komen plantesoorten voor als Kalmoes, Bittere veldkers en Pluimzegge, terwijl op de overgangen naar grasland Kievitsbloem, Heelblaadjes, Zeegroene rus en Waterpunge voorkomen. Ten gevolge van de diversiteit in milieuomstandigheden en de verschillen in beheer komen in deze uiterwaarden verschillende graslandvegetaties voor. Naast de soortenarme, intensief geëxploiteerde graslandtypen met dominanties van Engels raaigras, Geknikte vossestaart, Ruw beemdgras of Fioringras worden ook relatief soortenrijke hooilandtypen aangetroffen, zoals Kamgras- en Dotterbloemgraslanden, de Glanshaverassociatie en de associatie van Kievitsbloem en Grote vossestaart.

In de lage graslandgedeelten komen goed ontwikkelde vegetaties voor met Draadrus, Dotterbloem, Waterkruiskuid, Waterbies, Mannagrass, alsmede ook de Kievitsbloem. De hogere perceelsgedeelten hebben soorten als Vrouwenmantel, Wilde margriet, Grote pimpernel en vaak massaal de Kievitsbloem. In ruigten worden regelmatig Langbladige ereprijs, Poelruit, Lancetbladig kruiskruid en Moeraskruiskruid aangetroffen. Bosjes en struwelen herbergen soorten als Kraailook en Slangelook, Vogelmelk, Kievitsbloem, Iep, Eik, Els, Sleedoorn en Eén- en Tweestijlige meidoorn.

Een botanisch zeer bijzonder deel van het staatsnatuurmonument vormt het gebied de Brommert, waar de Kievitsbloem massaal voorkomt.

In de Kievitsbloemterreinen komt tenminste een vijftal plantesoorten voor, die krachtens artikel 22 van de Natuurbeschermingswet zijn beschermd, namelijk: Zwolse Anjer, Vogelmelk, Kievitsbloem, Langbladige ereprijs en Zwanebloem. In samenhang met de afwisselende terreingesteldheid en de rust, die als gevolg van het betrekkelijke isolement in het staatsnatuurmonument heerst, is een geschikt gebied voor weide- en moerasvogels ontstaan. Het voorkomen van kritische weidevogelsoorten als Grutto, de in Nederland zeldzame Kwartelkoning en Tureluur en de aanwezigheid van een baltsplaats van de Kemphaan is in regionaal en nationaal opzicht zeer belangwekkend. Daarnaast zijn verschillende karakteristieke moerasvogelsoorten broedend vastgesteld. Zo broedt er nagenoeg jaarlijks de Bruine kiekendief. In de bosjes en struweelvegetaties broedt een aantal bosvogelsoorten zoals Tuinfluiter, Zanglijster en Matkop. Gedurende de trek vormt het gebied een belangrijke pleisterplaats voor steltlopers en watervogels.

c. Natuurschoon.

Het gebied is ook om zijn natuurschoon van grote betekenis. Het landschap draagt een uitgesproken landelijk karakter, is kleinschalig en wordt niet door wegen doorsneden.

4. Beheer.

Voor de Kievitsbloemterreinen wordt de volgende beheersdoelstelling nagestreefd:

het instandhouden en ontwikkelen van de voor het gebied kenmerkende milieu-omstandigheden, landschappelijke verschijningsvorm en diversiteit aan levensgemeenschappen (zie onder 3). Het beheer voorziet in handhaving van de kenmerkende abiotische milieu-omstandigheden, namelijk de geomorfologische structuur, de opbouw van de bodemprofiel, de waterhuishouding en de periodieke inundatie, uitgaande van de huidige situatie.

De aanwijzing als staatsnatuurmonument heeft voor de aangrenzende rivierbeheerder geen belemmerende consequenties voor regelmatig terugkerende onderhoudswerken van en aan de oeverstrook.

Op percelen waar het accent van de natuurwaarden op de bota-

nische kwaliteiten ligt, wordt een hooilandbeheer gevoerd, afgestemd op de specifieke levensvoorwaarden die een vegetatie met Kievitsbloemen stelt. Dit houdt in:

- verschraling van voedselrijke percelen door het terugbrengen van de bemesting tot een laag niveau;
- maaien op een tijdstip waarop de zaadvorming en de assimilaten-productie van de Kievitsbloemen zijn voltooid;
- afvoeren van het maaisel;
- al dan niet nabeweiden.

Op voedselrijkere hooilandpercelen waar het accent meer op de weidevogelrijkdom ligt, wordt het beheer gericht op instandhouding en ontwikkeling van de weidevogelbevolking. Hiertoe wordt in de broedperiode van de weidevogels zoveel mogelijk afgezien van activiteiten als maaien en beweiden. De kleinschalige afwisseling van landschappelijke elementen als kolken, strengen (al dan niet verland), rivierduinen, stukken bos, verspreid staande bomen en rietvelden met daartussen voedselarme en voedselrijkere graslandpercelen vormt de basis voor de ontwikkeling en instandhouding van de diversiteit aan levensgemeenschappen. Daar waar recent landschapselementen zijn aangetast of geheel verdwenen vinden restauratie en nieuwe aanleg plaats.

Voor een tweetal grote, niet legale ligplaatsen van pleziervaartuigen is een saneringsvoorstel opgesteld, dat in overleg met belanghebbenden wordt doorgevoerd. Het betreft ligplaatsen in het Galgenrak en in de Zijlkolk*. Deze ligplaatsen vormden een aantasting van het landschap en een bedreiging voor de rust in het gebied.

De geringe mate van ontsluiting is van wezenlijk belang voor de rust in het staatsnatuurmonument voor de fauna.

5. Rechtsgevolgen.

Op grond van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden om het staatsnatuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen, of in het algemeen schade aan de natuur toe te brengen.

* De Zijlkolk is aangewezen als beschermd natuurmonument, en nadien door Staatsbosbeheer in eigendom verworven.